

**SPRÁVA O ZABEZPEČOVANÍ KVALITY
ODBORNÉHO VZDELÁVANIA **2020**
A PRÍPRAVY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE**

Správa o zabezpečovaní kvality odborného vzdelávania a prípravy v Slovenskej republike 2020

Autori: Barbora Černá
Lubica Gállová
Vladimír Hlinka
Karol Jakubík
Eva Kubišová
Eva Žernovičová

Vydavateľ: © Štátny inštitút odborného vzdelávania, Bellova 54/A, 837 63 Bratislava 37

2020

Táto publikácia bola vydaná s finančnou podporou Európskej únie v rámci projektu programu Erasmus+ EQAVET – European Quality Assurance in Vocational Education and Training National Reference Points, projektové číslo: 609305-EPP-1-2019-1-SK-EPPKA3-EQAVET-NRP, realizovaného Štátnym inštitútom odborného vzdelávania v rokoch 2019 – 2021.

Podpora Európskej komisie na výrobu tejto publikácie nepredstavuje súhlas s obsahom, ktorý odráža len názory autorov, a Komisia nenesie žiadnu zodpovednosť za použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

IBSN 978 – 80 – 89247 – 69 - 1

PREDSLOV

Táto publikácia ponúka čitateľovi prehľadný a ucelený súbor informácií o zabezpečovaní kvality odborného vzdelávania a prípravy v Slovenskej republike. Kvalitné odborné vzdelávanie a príprava je jednou z hlavných priorít Európskej únie, nakoľko je nevyhnutnou súčasťou prosperujúcich ekonomík členských štátov. Rýchlo sa meniace podmienky na trhu práce si vyžadujú flexibilný a funkčný systém celoživotného vzdelávania, čím ho stavajú do rovnocennej pozície s počiatočným odborným vzdelávaním a prípravou. Kvalitné vzdelávanie vyžaduje okrem iného dodržiavanie istých zásad a používanie nástrojov na zabezpečovanie kvality. Zásady a nástroje, ktoré sa používajú v slovenskom systéme odborného vzdelávania a prípravy, mapuje kolektív autorov z rôznych častí systému odborného vzdelávania a prípravy.

OBSAH

ÚVOD 1

METÓDA VYTVORENIA SPRÁVY O ZABEZPEČOVANÍ KVALITY OVP V SR..... 2

1. ZABEZPEČOVANIE KVALITY ODBORNÉHO VZDELÁVANIA A PRÍPRAVY V EURÓPSKOM PRIESTORE..... 3

1.1. Kvalita v odbornom vzdelávaní a príprave 8

1.2. Národné referenčné miesto EQAVET v SR 14

1.3. Metóda vzájomného hodnotenia/preskúvania kvality (peer review) 15

1.4. Metóda peer review na Slovensku 17

2. ZABEZPEČOVANIE KVALITY V ODBORNOM VZDELÁVANÍ A PRÍPRAVE NA SLOVENSKU – SYSTÉMOVÁ ÚROVEŇ 18

2.1. Kvalita v počiatočnom odbornom vzdelávaní a príprave 18

2.1.1. Novela zákona o odbornom vzdelávaní a príprave 18

2.1.2. Určovanie plánov výkonov stredných škôl v súlade s potrebami trhu práce 20

2.1.3. Národný projekt Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP (NP Duál II) 21

2.1.4. Nový prístup k experimentálnemu overovaniu odborov vzdelávania 22

2.1.5. Inklúzia žiakov s „A variantom mentálneho postihnutia“ do vzdelávacích programov nižšieho stredného odborného vzdelávania 23

2.1.6. Vzdelávanie sluchovo postihnutých žiakov so žiakmi s narušenou komunikačnou schopnosťou (vývinové poruchy učenia, chyby reči) 24

2.1.7. Poradenstvo a inklúzia vedúca k úspešnosti na trhu práce 24

2.1.8. Nový zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch 25

2.1.9. Úrovne Slovenského kvalifikačného rámca (SKKR) na dokladoch o vzdelaní 26

2.2. Zabezpečenie kvality v ďalšom odbornom vzdelávaní a príprave 28

2.2.1. Zabezpečenie kvality v ďalšom OVP v kontexte európskej spolupráce 29

2.2.2. Systém kvality v ďalšom vzdelávaní 30

2.2.3. Informačný systém ďalšieho vzdelávania 33

2.2.4. Zabezpečovanie kvality v akreditovaných vzdelávacích programoch 34

2.2.5. Zabezpečovanie kvality skúšky odbornej spôsobilosti 36

2.2.6.	Kontrola.....	37
2.2.7.	Záver.....	38
3.	ZABEZPEČOVANIE KVALITY NA ÚROVNI VÚC.....	40
3.1.	Plánovanie výkonov.....	42
3.2.	Krajská rada pre OVP.....	43
3.3.	Vzdelávanie pre trh práce.....	44
3.4.	Racionalizácia škôl.....	45
3.5.	Aktivity na podporu odborného vzdelávania.....	46
3.6.	Ďalšie kroky a vízie vo vzdelávaní pre potreby trhu práce v TSK:.....	47
4.	KVALITA VZDELÁVANIA Z POHĽADU POSKYTOVATEĽA OVP.....	49
4.1.	Externé hodnotenie škôl a školských zariadení.....	49
4.2.	Interné hodnotenie škôl a školských zariadení.....	51
5.	KLÚČOVÉ ZISTENIA.....	56

ZOZNAM SKRATIEK

ACVT – Advisory Committee for Vocational Training (Rada pre odborné vzdelávanie a prípravu)

AMN – Absolventská miera nezamestnanosti

ASOŠ Slovenska – Asociácia stredných odborných škôl Slovenska

AVP – akreditácia vzdelávacieho programu

CEDEFOP – Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania

CPPP – Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva

CŠPPP – Centrum špeciálneho pedagogicko-psychologického poradenstva

cVET – continual vocational education and training (ďalšie odborné vzdelávanie a príprava)

CŽV – celoživotné vzdelávanie

ČR – Česká republika

DALV – rezortný štatistický výkaz o ďalšom vzdelávaní

ĎOVP – ďalšie odborné vzdelávanie a príprava

DPTP – Dodatočná potreba trhu práce

ECVET – European credit system for vocational education and training (Európsky systém kreditov v odbornom vzdelávaní a príprave)

EČ MS zo SJL – externá časť maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry

EfVET – European Forum of Technical and Vocational Education and Training (Európske fórum pre odborné vzdelávanie a prípravu)

EK – Európska komisia

EKR – Európsky kvalifikačný rámec

ENQA – Európska agentúra pre zabezpečovanie kvality vo vysokoškolskom vzdelávaní

EQAVET – European quality assurance in vocational education and training (Európsky referenčný rámec zabezpečenia kvality v odbornom vzdelávaní a príprave)

EQF – European Qualification Framework (Európsky kvalifikačný rámec)

ET 2020 – Strategický rámec pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a v odbornej príprave

EÚ – Európska únia

HOM – hodnotenie, odmeňovanie, motivácia (názov projektu)

ISĎV – Informačný systém ďalšieho vzdelávania

iVET – initial vocational education and trainig (počiatočné odborné vzdelávanie a príprava)

KR OVP – krajská rada pre odborné vzdelávanie a prípravu

ME – ministerstvo vzdelávania a kultúry (vo Fínsku)

MEE – Ministerstvo práce a hospodárstva (vo Fínsku)

MPSVaR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

MŠVVaŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

NP DUÁL II – Národný projekt Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP

NRM EQAVET – Národné referenčné miesto EQAVET

NSK – Národná sústava povolání

NÚCEM – Národný ústav certifikovaných meraní

OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OVP – odborné vzdelávanie a príprava

peer review – vzájomné hodnotenie kvality (kolegami) odborného vzdelávania a prípravy

peers – kolegovia (z ang. Peer – kolega, rovesník)

PHV–SJL – Pridaná hodnota vo vzdelávaní zo slovenského jazyka a literatúry

PIRLS – Progress in International Reading Literacy Study (Prieskum pokroku v medzinárodnej čitateľskej gramotnosti)

PISA – Programme for International Student Assessment (Program medzinárodného hodnotenia žiakov)

PK – predmetová komisia

POV – potvrdenie o akreditácii (vzdelávacieho programu)

PS – pracovná skupina

QA – quality assurance (zabezpečovanie kvality)

SaPO – stavovské a profesijné organizácie

SDV – systém duálneho vzdelávania

SKKR – Slovenský kvalifikačný rámec

SOŠ – stredná odborná škola

SPŠS – Stredná priemyselná škola strojnícka

SR – Slovenská republika

SŠ – stredná škola

ŠIOV – Štátny inštitút odborného vzdelávania

ŠkVP – školský vzdelávací program

ŠPÚ – Štátny pedagogický ústav

ŠŠI – Štátna školská inšpekcia

ŠVVP – špeciálne výchovno–vzdelávacie potreby

TALIS – Teaching and Learning International Survey (Medzinárodná štúdia o vyučovaní a vzdelávaní)

THL – Národný inštitút pre zdravie a dobré životné podmienky (vo Fínsku)

TIMSS – Trends in International Mathematics and Science Study (medzinárodné meranie vedomostí a zručností v matematike a prírodných vedách)

TSK – Trenčiansky samosprávny kraj

ÚPSVaR SR – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

VATT – Štátny inštitút pre ekonomický výskum (vo Fínsku)

VET – Vocational educational and training (odborné vzdelávanie a príprava)

VTT – Technické výskumné centrum Fínska

VÚC – vyšší územný celok

VÚDPaP – Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

VZN – všeobecne záväzné nariadenie

ZŠ – základná škola

ÚVOD

Odborné vzdelávanie a príprava (ďalej len „OVP“) je osobitnou zložkou výchovno-vzdelávacieho procesu, pri ktorom učiaci sa nadobúda vedomosti, zručnosti a kompetencie potrebné pre vykonávanie svojho súčasného či budúceho povolania, skupiny povolání alebo odborných činností. Trh práce sa nezaobíde bez kvalitnej vysokokvalifikovanej odbornej pracovnej sily, preto členské štáty a inštitúcie Európskej únie neustále potvrdzujú a zdôrazňujú dôležitosť OVP a nadobúdania zručností potrebných pre trh práce. Svedčia o tom aj dokumenty vydané na úrovni Európskej komisie, ktoré významne formovali OVP v európskom priestore. Medzi najdôležitejšie možno zaradiť napríklad Komuniké z Brúgg (2010) alebo Závery z Rigy (2015). Dokumentom, ktorý už vyše desaťrošie formuje a definuje kvalitu OVP v Európskej únii je Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečovania kvality odborného vzdelávania a prípravy (2009). Toto odporúčanie je známe pod skratkou EQAVET. Pod pojmom EQAVET sa často myslí aj iniciatíva Európskej komisie, ktorej aktivitu zastrešuje Sekretariát EQAVET v spolupráci s národnými referenčnými miestami. Na Slovensku sa pod pojmom EQAVET najčastejšie myslia nástroje na zabezpečenie kvality OVP, často inšpirované zahraničnou praxou. Z tohto dôvodu možno hovoriť aj o osvedčených cestách ku kvalitnému OVP.

Cieľom tohto dokumentu je nadviazať na Správu o stave OVP Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) z roku 2015 a zhodnotiť systémové zmeny za uplynulých päť rokov. Druhým cieľom je zmapovať súčasný stav OVP vo vzťahu k zabezpečovaniu kvality na Slovensku. Súčasná verzia je komplexnejšia ako predchádzajúca správa (2015), nakoľko ju písal kolektív autorov s rôznymi pracovnými skúsenosťami a rôznymi pohľadmi na tému OVP (viac v nasledujúcej kapitole).

METÓDA VYTVORENIA SPRÁVY O ZABEZPEČOVANÍ KVALITY OVP V SR

Požiadavka na vypracovanie novej správy nadväzujúcej na Správu o stave OVP z roku 2015 vyplynula z potreby zmapovať zmeny v systéme OVP počas uplynulých piatich rokov. Žiadna správa sa doteraz nevenovala otázkam zabezpečovania kvality OVP na Slovensku z pohľadu troch rozličných úrovní – z pohľadu systémových nastavení, pohľadu zriaďovateľa a v neposlednom rade pohľadu poskytovateľa OVP. Dôležitý je aj pohľad učiaceho sa, čo by si však vyžadovalo oveľa širší výskum a vytvorenie reprezentatívnej vzorky by si vyžadovalo vysoký počet učiacich sa, preto považujeme za vhodné, aby názor učiacich sa na OVP mapoval poskytovateľ na konkrétnej škole.

Kapitola o zabezpečovaní kvality OVP na Slovensku na systémovej úrovni nadväzuje na predchádzajúcu Správu o stave OVP na Slovensku (2015) a analyzuje počiatočné odborné vzdelávanie a prípravu a opatrenia, ktoré rezort školstva uskutočnil v oblasti zabezpečovania kvality v tejto oblasti po roku 2015, kedy bol prijatý nový zákon o OVP. Európska komisia definuje OVP ako kľúčový prvok systému celoživotného vzdelávania: „*Odborné vzdelávanie a príprava (OVP) je kľúčovým prvkom systémov celoživotného vzdelávania, ktoré občanom poskytujú znalosti, zručnosti a schopnosti potrebné v konkrétnych povolaniach a na trhu práce*“.¹ Dôležitou súčasťou správy je popis opatrení na zabezpečovanie kvality v ďalšom odbornom vzdelávaní dospelých v SR, v systéme kvalifikácií a rekvalifikácií.

Kapitola o zabezpečovaní kvality z pohľadu zriaďovateľa uvádza prax a príklady dobrej praxe na zvyšovanie kvality a atraktivity OVP v Trenčianskom samosprávnom kraji (TSK), ktorý bol k príprave správy prizvaný na základe jeho aktívneho postavenia v rámci systémovej podpory OVP ako aj jeho pilotného postavenia v rámci plošnej podpory zabezpečovania kvality ako jedného z kritérií pri podpore jednotlivých poskytovateľov OVP.

V neposlednom rade sa správa venuje zabezpečovaniu kvality z pohľadu poskytovateľa OVP ako kľúčového aktéra pri zabezpečovaní kvality OVP. Pohľad poskytovateľa v správe poskytla Stredná priemyselná škola strojnícka v Bratislave. SPŠS je prvou slovenskou školou, na ktorej sa uskutočnila metóda vzájomného hodnotenia kvality školy (*peer review*). Vedenie školy vyvíja neustály tlak na osvojenie si inovácií v OVP ako aj nástrojov na zabezpečovanie kvality OVP. Kapitola sa zameriava najmä na rôzne spôsoby externej a internej evaluácie školy.

Okrem toho, niektoré zistenia, najmä v kapitole o stave OVP z pohľadu poskytovateľa OVP, čerpajú aj z dotazníka na zisťovanie názorov na kvalitu OVP na Slovensku². Dotazník uskutočnila v roku 2019 Asociácia stredných odborných škôl Slovenska (ASOŠ Slovenska) v spolupráci s Národným referenčným miestom EQAVET na Slovensku (Štátny inštitút odborného vzdelávania) s cieľom zistiť názory vedenia stredných odborných škôl na kvalitu OVP na Slovensku, ako i ochotu a záujem pracovať na kvalite školy.

¹ What is vocational education and training?. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-vocational-education-and-training-vet_en

² Výsledky dotazníka sú dostupné on-line: Ako ďalej s OVP na Slovensku? (2019). [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <http://okvalite.sk/vysledky-dotazniku-ako-dalej-s-ovp-na-slovensku-2019/>

Správa taktiež vysvetľuje princípy zabezpečovania kvality OVP v európskom kontexte. Venuje sa iniciatíve a odporúčaniam EQAVET (2009), aktivite národného referenčného miesta EQAVET na Slovensku a metóde vzájomného hodnotenia kvality školy (peer review). Správa tiež ponúka príklady dobrej praxe zvyšovania kvality OVP zo zahraničia.

1. ZABEZPEČOVANIE KVALITY ODBORNÉHO VZDELÁVANIA A PRÍPRAVY V EURÓPSKOM PRIESTORE

Zabezpečovanie kvalifikovanej odbornej pracovnej sily je nevyhnutné pre rast a konkurencieschopnosť európskeho trhu práce. Jednou zo základných slobôd Európskej únie je slobodná mobilita pracovnej sily. Zabezpečovanie kvalitného odborného vzdelávania a prípravy v celej EÚ je definované ako spoločný cieľ všetkých členských štátov, o čom svedčia viaceré európske dokumenty.

Kvalitné odborné vzdelávanie a príprava nabera na dôležitosť tým viac, že mnohé súčasné povolania sa vytrácajú, vznikajú nové a jednotlivci čelia nátlaku zo strany trhu práce na zvýšenú flexibilitu, ako i na spomínanú mobilitu. Tento tlak pôsobí aj na európske systémy vzdelávania, ktoré sa adaptujú tak, aby jednotlivcom poskytl také zručnosti, ktoré sú aktuálne potrebné, ale aj zručnosti prierezové, ktoré podporujú flexibilitu jednotlivcov na trhu práce. Zároveň, vzdelávacia a pracovná mobilita v rámci EÚ kladú zvýšené nároky na transparentnosť systémov OVP, ich chápanie a vzájomnú dôveru medzi štátmi aj poskytovateľmi OVP.

Význam OVP a spoločnej politiky v tejto oblasti je definovaný už v Lisabonskej stratégii z roku 2000 (Stratégia Európa 2020), ktorá sa zameriava na ekonomický rast a význam povolání. Na Lisabonskú stratégiu nadviazal v roku 2002 Kodanský proces - dôležitý míľnik v rámci spoločného rozvoja kvalitného OVP zabezpečeného celoživotným vzdelávaním (CŽV)³. Na kodanskom procese sa podieľalo 31 európskych krajín (krajiny Európskeho hospodárskeho priestoru a Európskej únie), európski sociálni partneri a Európska komisia s cieľom posilniť európsku spoluprácu v oblasti zvyšovania kvality a atraktivity OVP.

V nadväznosti na Kodanský proces dosiahla Rada pre vzdelávanie politický konsenzus v oblasti viacerých konkrétnych opatrení, medzi ktoré patrí napríklad prijatie systému validácie neformálneho a informálneho učenia sa, spolupráca pri rozvoji a zdieľaní rámca zabezpečovania kvality v OVP, prijatie jednotného rámca pre transparentnosť kvalifikácií a zručností (EUROPASS) a podpora kariérového poradenstva v oblasti celoživotného vzdelávania.⁴

Prvá revízia Kodanského procesu sa konala na ministerskom zasadnutí v Maastrichte v roku 2004 a preukázala pokrok v danej oblasti. Maastrichtské komuniké (2004) načrtlo priority v súlade s dokumentom formujúcim európsku stratégiu OVP, Pracovný program vzdelávania a odbornej prípravy

³ The Copenhagen Process – the European Vocational Education and Training policy – Frequently Asked Questions (FAQ). 2004. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_04_293

⁴Copenhagen Process. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/What-We-Do/European-Policy/Copenhagen-Process>

2010 (2001). Medzi priority na európskej úrovni patril Európsky kvalifikačný rámec (EKR)⁵ a Európsky systém kreditov v odbornom vzdelávaní a príprave (ECVET)⁶.

Ďalšie významné stretnutie ministrov z oblasti vzdelávania, sociálnych partnerov a Európskej komisie sa konalo v Helsinkách v roku 2006. Medzi priority boli zaradené najmä zvýšenie atraktívnosti a kvality OVP a ďalší rozvoj spoločných európskych nástrojov (EKR, EUROPASS, ECVET).⁷

Na stretnutí v Bordeaux (2008) zainteresované strany vyzdvihli dôležitosť ECVET a po prvý raz aj Európskeho rámca pre zabezpečovanie kvality v odbornom vzdelávaní a príprave. Prioritou sa stalo aj posilnenie prepojenia medzi OVP a trhom práce prostredníctvom relevantnosti ponúkaných programov vzdelávania v počiatočnom (iVET) aj celoživotnom (cVET) OVP. Komuniké z Bordeaux (2008) upriamilo pozornosť na zabezpečovanie kvality ako nástroja modernizácie systému OVP a posilnenie vzájomnej dôvery medzi systémami OVP v EÚ. Do popredia sa dostávajú koncepty, akými sú podpora vyučujúcich, individuálny študijný plán a ponuky pre celoživotné vzdelávanie.⁸

Prijatie Odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečovania kvality odborného vzdelávania a prípravy (2009) je reakciou na predchádzajúce dokumenty prijaté Európskou radou a zavádza kritériá kvality a indikatívne deskriptory, ktoré spolu vytvárajú Európsky referenčný rámec zabezpečovania kvality. Spoločný (európsky) rámec zabezpečenia kvality slúži ako „...referenčný nástroj na pomoc členským štátom pri podpore a monitorovaní neustáleho zlepšovania ich systémov OVP... Rámec by mal prispieť k zlepšovaniu kvality v oblasti OVP a k vyššej transparentnosti a jednotnosti vývoja politiky v oblasti OVP medzi členskými štátmi, a tým podporovať vzájomnú dôveru, mobilitu pracovníkov a vzdelávajúcich sa osôb, ako aj celoživotné vzdelávanie.“⁹

Rámec ponúka systematický prístup ku kvalite, ktorý môžu členské štáty dobrovoľne aplikovať na úrovni poskytovateľa OVP, systémovej úrovni, ako i pri udeľovaní kvalifikácií. Rámec podporuje interné a externé hodnotenie ako nástroj na zlepšovanie kvality OVP, pričom zdôrazňuje kvalitatívne výskumy, a taktiež rozvoj spolupráce na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.¹⁰ Odporúčanie vychádza z cyklu zabezpečovania a zlepšovania kvality, tvoreného štyrmi fázami - plánovaním, vykonávaním, hodnotením/posudzovaním a preskúmaním/revíziou (viac informácií v kapitole Kvalita v odbornom vzdelávaní a príprave). Významným dokumentom, ktorý definuje

⁵ Council recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ceead970-518f-11e7-a5ca-01aa75ed71a1/language-en>

⁶ Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET). [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:EN:PDF>

⁷ Helsinki Communiqué. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/What-We-Do/European-Policy/Helsinki-Communique>

⁸ Bordeaux Communiqué. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/What-We-Do/European-Policy/Bordeaux-Communique>

⁹ Odporúčanie Európskeho parlamentu a rady z 18. júna 2009 o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&from=EN)

¹⁰ Odporúčanie Európskeho parlamentu a rady z 18. júna 2009 o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&from=EN)

európsku stratégiu OVP v rokoch 2010 až 2020 je Strategický rámec pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave („ET 2020“), prijatý Radou EÚ v roku 2009. Spolu so Stratégiou na zabezpečovanie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu (Európa 2020) nastavujú dlhodobé a krátkodobé ciele, ktorých napĺňanie zabezpečuje Kodanský proces ako neoddeliteľná súčasť ET 2020.

Medzi štyri hlavné strategické ciele ET 2020 patria:¹¹

- realizácia a podpora celoživotného vzdelávania a mobility, reakcieschopnosť a otvorenosť systémov OVP,
- zlepšenie kvality a efektivity OVP prostredníctvom zvyšovania úrovne základných zručností, zatriaktívením matematiky, vedy a techniky a posilnením jazykových kompetencií,
- podpora sociálnej súdržnosti a aktívneho občianstva,
- posilnenie tvorivosti a inovácií na všetkých úrovniach OVP, digitálnych zručností a rozvoj iniciatívnosti, podnikavosti a kultúrneho povedomia.

V roku 2014 sa počas lotyšského predsedníctva uzniesla Rada EÚ na prijatí strednodobých opatrení (Závery z Rigy), ktorými sú revidované opatrenia z Komuniké z Brúg. Medzi tieto opatrenia, patria:

- *podpora odborného vzdelávania a prípravy vo všetkých formách, najmä s osobitným zreteľom na učňovské vzdelávanie, zahrňujúc sociálnych partnerov, podniky, komory, poskytovateľov vzdelávania a podpora inovácií a podnikateľských zručností,*
- *rozvoj mechanizmov zabezpečovania kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v súlade s odporúčaním EQAVET a priechodnosti systémov počiatočného a ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy,*
- *zabezpečenie prístupu k odbornému vzdelávaniu a prípravy a ku kvalifikáciám pre všetkých prostredníctvom flexibilných a priepustných systémov vzdelávania najmä poskytovaním efektívnych a integrovaných poradenských služieb a uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa,*
- *posilnenie kľúčových kompetencií v programoch odborného vzdelávania a prípravy a viac možností ako nadobudnúť, či rozvinúť tieto zručnosti v počiatočnom a ďalšom odbornom vzdelávaní a príprave,*
- *predstaviť systematické prístupy a možnosti pre základný a kontinuálny profesionálny rozvoj učiteľov odborných predmetov, majstrov odbornej prípravy a inštruktorov.*¹²

Závery z Rigy určujú smerovanie politík európskych štátov na nadnárodnej i vnútroštátnej úrovni, pričom v roku 2015 boli v súlade s nimi prijaté Radou ministrov školstva a Európskou komisiou priority na roky 2016 až 2020. Medzi týchto šesť priorít patrí:

¹¹ Spolupráca EÚ vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020). [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ef0016&from=EN>

¹² Správa o zavádzaní kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v nadväznosti na odporúčanie Európskeho referenčného rámca pre zabezpečovanie kvality v oblasti odborného vzdelávania a prípravy EQAVET. MŠVVŠ SR. 2015. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/sprava-o-zavadzani-kvality-v-odbornom-vzdelavani-a-priprave-v-nadvaznosti-na-odporucanie-europskeho-referencneho-ramca-pre-zabezpecovanie-kvality-v-oblasti-odborneho-vzdelavania-a-pripravy-eqavet/>

- *relevantné a vysokokvalitné zručnosti a kompetencie vo vzťahu k zamestnateľnosti, inovácii, aktívnemu občianstvu a kvalitnému životu,*
- *inkluzívne vzdelávanie, rovnosť, nediskriminácia a podpora občianskych kompetencií,*
- *otvorené a inovačné vzdelávanie a odborná príprava, v rámci ktorých sa plne zohľadňuje digitálna éra,*
- *silná podpora učiteľov,*
- *transparentnosť a uznávanie zručností a kvalifikácií na uľahčenie vzdelávacej mobility a mobility pracovnej sily,*
- *udržateľné investície, kvalita a efektívnosť systémov vzdelávania a odbornej prípravy.*¹³

Nový program v oblasti zručností pre Európu¹⁴ prijatý v roku 2016 stanovil pracovný plán Európskej komisie v kľúčových oblastiach pre rozvoj ľudského kapitálu, zamestnateľnosti a konkurencieschopnosti Európanov, v rámci ktorého Európska komisia navrhla, prijala alebo upravila viaceré dokumenty, ktoré ovplyvňujú realizáciu politík v oblasti OVP, zabezpečovanie kvality nevynímajúc. Jedným z prvých prijatých opatrení bolo prijatie revidovaného Odporúčania Rady z 22. mája 2017 o európskom kvalifikačnom rámci pre celoživotné vzdelávanie¹⁵, cieľom ktorého je posilnenie kvality a dôveryhodnosti kvalifikácií obsiahnutých v národných kvalifikačných rámcoch. Príloha IV - Zásady zabezpečenia kvality kvalifikácií, ktoré sú súčasťou vnútroštátnych kvalifikačných rámcov alebo systémov odkazujúcich na európsky kvalifikačný rámec (EKR) uvádza podmienky, ktoré musia kvalifikácie spĺňať, medzi inými napríklad princíp zabezpečenia spätnej väzby a neustáleho zlepšovania, jasné stanovenie merateľných cieľov, mechanizmov a štandardov, zapojenia partnerov, využívanie metód hodnotenia, ktoré obsahujú sebahodnotenie aj externé preskúmavanie.

V roku 2017 Rada EÚ prijala aj Odporúčanie týkajúce sa sledovania uplatnenia absolventov, potrebné na zlepšenie zberu, analýzy a využívania údajov o výsledkoch absolventov OVP a vysokoškolského vzdelávania v krajinách EÚ s cieľom získavania porovnateľných a spoľahlivých dát v EÚ s cieľom „*podporovať produktivitu a zamestnateľnosť prostredníctvom primeranej ponuky príslušných znalostí, zručností a kompetencií*“.¹⁶

Súčasťou Nového programu v oblasti zručností pre Európu je tiež v roku 2018 prijaté Odporúčanie Rady týkajúce sa európskeho rámca pre kvalitnú a účinnú učňovskú prípravu¹⁷, ktorý stanovil súbor kritérií a pracovných podmienok pre zabezpečenie kvalitnej učňovskej prípravy, ako napríklad uzatvorenie pracovnej zmluvy, vyplácanie odmeny učňom a poskytovanie sociálnej ochrany, poskytovanie

¹³ Spolupráca EÚ vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020). [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=LEGISUM:ef0016&from=EN>

¹⁴ Oznámenie komisie európskemu parlamentu, rade, európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov nový program v oblasti zručností pre európu. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52016DC0381>

¹⁵ Odporúčanie Rady z 22. mája 2017 týkajúce sa európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie, ktorým sa zrušuje odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 23. apríla 2008 o vytvorení európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32017H0615(01))

¹⁶ Odporúčanie rady z 20. novembra 2017 týkajúce sa sledovania uplatnenia absolventov. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H1209\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H1209(01)&from=EN)

¹⁷ Odporúčanie rady týkajúce sa európskeho rámca pre kvalitnú a účinnú učňovskú prípravu. 2017. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0563&from=EN>

pedagogickej podpory a poradenstva, zapojenie sociálnych partnerov, definovanie vzdelávacích výstupov a pod.

Rada pre odborné vzdelávanie a prípravu (ACVT) vo svojom stanovisku k budúcnosti odborného vzdelávania a prípravy v roku 2018 vyjadrila očakávania, že „*systémy OVP budú rozvíjať mechanizmy rýchlej reakcie pri kľúčových kvalifikáciách / cestách rozvoja zručností so zabezpečenou stabilnou kvalitou, ako aj flexibilných formátov budovania nových zručností alebo rozvoja zručností na vyšších úrovniach, čo si vyžaduje silné riadenie so zapojením sociálnych partnerov, zamestnávateľov aj odborov.*“¹⁸

Medzi plánovanými opatreniami Nového programu v oblasti zručností pre Európu bolo zahrnuté aj preskúmanie doterajšej efektívnosti a vplyvov dvoch iniciatív EÚ – ECVET a EQAVET na národné systémy OVP a definovanie možnosti ich ďalšieho využívania resp. navrhnutie zmien tak, aby čo najviac prispievali k modernizácii OVP v súlade s politikami EÚ. V januári 2019 Európska komisia publikovala rozsiahlu Štúdiu o nástrojoch EÚ v oblasti OVP (EQAVET a ECVET), ktorá analyzuje obidva nástroje a ponúka možné scenáre na ich ďalší rozvoj.

Štúdia konštatuje významný prínos EQAVET k opatreniam zabezpečovania kvality v počiatočnom OVP v 19 členských štátoch EÚ a využívanie indikátorov a indikatívnych deskriptorov EQAVET vo väčšine národných systémov OVP (87 %). EQAVET podľa štúdie prispel k posilneniu zabezpečovania kvality v národných systémoch alebo k identifikácii opatrení, ktoré musia krajiny zaviesť. Za slabé stránky implementácie EQAVET bol označený jeho nízky vplyv na oblasť kontinuálneho vzdelávania, malý prínos k transparentnosti a budovaniu vzájomnej dôvery medzi systémami OVP v EÚ a problémy s jeho implementáciou v oblasti učňovskej prípravy (učenia sa na pracovisku). Najväčšou prekážkou pri realizácii EQAVET na národnej úrovni je nízka podpora národných inštitúcií. Napriek významnej práci národných referenčných miest EQAVET v členských štátoch, výzvou zostáva aj dostatočná znalosť a pochopenie EQAVET širšou odbornou verejnosťou. Hoci EQAVET sa vo všeobecnosti vníma ako súčasť nástrojov podporujúcich rozvoj zručností spolu s Európskym kvalifikačným rámcom, ECVET a Europass, analýza nepotvrdila jeho automatické zavádzanie na národnej úrovni v rámci reforiem systémov OVP, napr. pri zavedení národných kvalifikačných rámcov. EQAVET sa tiež nepresadil vo vysokoškolskom vzdelávaní, pretože vysokoškolské inštitúcie sa riadia Európskymi štandardmi a usmerneniami pre zabezpečovanie kvality (ESG - European Standards and Guidelines for QA in HE).

V roku 2020 sa očakáva prijatie nového, širšie koncipovaného odporúčania o odbornom vzdelávaní a príprave, v ktorom budú premietnuté hlavné zásady EQAVET (a ECVET) a jeho prvky, ktoré sa osvedčili v doterajšej praxi.

¹⁸ Stanovisko: Budúcnosť odborného vzdelávania a prípravy po roku 2020. ACVT. 2018. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/buducnost_odborneho_vzdelavania.pdf

1.1. Kvalita v odbornom vzdelávaní a príprave

Keď hovoríme o kvalite v kontexte odborného vzdelávania a prípravy, je potrebné rozlišovať medzi niekoľkými súvisiacimi pojmami.

Definícia kvality je obtiažna pre jej súvislosť s kontextom, v ktorom sa používa. Jedna z definícií kvality hovorí o „*miere zhody súboru základných charakteristík s určitými požiadavkami*“¹⁹. Práve kontext a pohľad užívateľa dáva definícii rôzne významy. Iné očakávania bude mať od kvalitného OVP učiaci sa, pedagóg, zamestnávateľ, inštitúcia poskytujúca OVP alebo ministerstvo.

Zabezpečovanie kvality v OVP (podľa definície Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania – CEDEFOP) predstavuje „*činnosti zahŕňajúce plánovanie, implementáciu, hodnotenie, podávanie správ a zlepšovanie kvality, vykonávané s cieľom zabezpečiť, aby vzdelávanie a odborná príprava (obsah programov, učebné osnovy, hodnotenie a overovanie vzdelávacích výstupov, atď.) spĺňali požiadavky na kvalitu, ktoré očakávajú zainteresované strany*“.

Pojem, o ktorom sa na Slovensku vo vzťahu ku kvalite hovorí zriedka, je kultúra kvality. Zatiaľ čo kvalita predstavuje filozofickú kategóriu, zabezpečovanie kvality zasa proces, pri kultúre kvality sa dostávame k postojom a hodnotám. Harvard Business Review definuje kultúru kvality v organizácii ako „*prostredie, v ktorom zamestnanci nielen dodržiavajú pokyny pre kvalitu, ale tiež dôsledne sledujú ostatných, ktorí podnikajú kroky zamerané na kvalitu, počúvajú iných, ktorí hovoria o kvalite, a cítia kvalitu všade okolo nich*“.²⁰

Indikátory kvality sú „*formálne uznávané hodnoty alebo pomery používané ako meradlá na posudzovanie a hodnotenie kvality*“.²¹ Slúžia na monitorovanie rôznych súčastí systému OVP a zber informácií o nich.

Európsky referenčný rámec zabezpečenia kvality pre vzdelávanie a odbornú prípravu bol zavedený ako referenčný nástroj, ktorý pomáha monitorovať výkonnosť systémov OVP a poskytovania OVP na úrovni EÚ aj jednotlivých členských štátov. Odporúčanie je založené na cykle kvality, pozostávajúcom zo štyroch fáz – 1. plánovania, 2. realizácie, 3. hodnotenia/posudzovania a 4. preskúmania/revízie.

¹⁹ Glossary of key terms, CEDEFOP. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory/european-inventory-glossary>

²⁰ Srinivasan Ashwin, Kurey Bryan. Creating a Culture of Quality. Harvard Business Review. 2014. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://hbr.org/2014/04/creating-a-culture-of-quality>

²¹ Glossary of key terms, CEDEFOP. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory/european-inventory-glossary>

Kvalitné odborné vzdelávanie a príprava, ktoré vychádza zo zásad EQAVET, uplatňuje všetky štyri fázy cyklu kvality (kritériá kvality):

- „V plánovaní je vyjadrená spoločná strategická vízia príslušných zainteresovaných strán a sú v ňom obsiahnuté jasne určené konečné/priebežné ciele, činnosti a ukazovatele (1. fáza),
- Vykonávacie plány sú vypracované na základe konzultácie so zainteresovanými stranami a obsahujú jasne stanovené zásady (2. fáza),
- Pravidelne sa vykonáva hodnotenie výsledkov a procesov na základe merania (3. fáza),
- Zahŕňa fázu preskúmania (4. fáza)“
-

Obrázok 1: cyklus kvality EQAVET

V systéme dobre organizovaného a kvalitného OVP sa cyklus kvality nekončí po preskúmaní/revízii systému (4. fáza). Práve naopak, opätovne nasleduje prvá fáza - plánovanie, ktoré zohľadňuje zistenia z predošlej fázy (preskúmania), preto plánovanie môže byť efektívnejšie, relevantnejšie a účinnejšie ako v predchádzajúcom období.

Pre konkrétnejšiu predstavu je potrebné si predstaviť cyklus kvality na úrovni poskytovateľa OVP v rámci jedného školského roku, prípadne polroku. Na systémovej úrovni môžeme hovoriť o období niekoľkých rokov.

Napriek tomu, že fáza preskúmania je spolu s hodnotením považovaná Európskou komisiou za kľúčovú fázu pre úspech implementácie cyklu EQAVET, podľa správy o implementácii EQAVET z roku 2013 sa jej vo všeobecnosti venuje nízka pozornosť. Čo by mala táto fáza na úrovni poskytovateľa OVP obsahovať?

- Zber spätnej väzby od učiacich sa o ich individuálnych skúsenostiach s učením sa a o vzdelávacom prostredí, a spolu so spätnou väzbou od učiteľov využívanie zistení ako poučenie pri ďalších činnostiach (napr. aj vo fáze plánovania);

- sprístupnenie informácií o výsledkoch preskúmania širokej verejnosti;
- zahrnutie postupov spätnej väzby a preskúmania do strategického procesu vzdelávania v organizácii;
- prerokovanie výsledkov procesu hodnotenia s príslušnými zainteresovanými stranami a zavedenie vhodných akčných plánov.

V indikátoroch EQAVET sa premietajú tri hlavné politické priority OVP na európskej úrovni - zvyšovanie zamestnatelnosti, zlepšenie súladu medzi dopytom a ponukou a lepší prístup k celoživotnému vzdelávaniu, najmä pre zraniteľné skupiny:

1. Dôležitosť systémov zabezpečenia kvality pre poskytovateľov OVP: a) podiel poskytovateľov OVP uplatňujúcich interné systémy zabezpečenia kvality stanovené zákonom/z vlastnej iniciatívy b) podiel akreditovaných poskytovateľov OVP
2. Investície do vzdelávania učiteľov a škooliteľov a) podiel učiteľov a škooliteľov podieľajúcich sa na ďalšej odbornej príprave b) výška investovaných prostriedkov
3. Miera účasti v programoch OVP
4. Miera dokončenia programov OVP Počet osôb, ktoré úspešne dokončili/predčasne ukončili programy OVP
5. Miera uplatnenia účastníkov OVP a) umiestnenie osôb, ktoré sa vzdelávali v OVP v určenom čase po dokončení odbornej prípravy, b) podiel zamestnaných osôb, ktoré sa vzdelávali v určenom čase po dokončení odbornej prípravy,
6. Využívanie získaných kompetencií na pracovisku a) informácie o zamestnaní získanom osobami po dokončení odbornej prípravy, podľa druhu odbornej prípravy a individuálnych kritérií b) miera spokojnosti osôb a zamestnávateľov so získanými zručnosťami/odbornými spôsobilosťami
7. Miera nezamestnanosti
8. Zastúpenie znevýhodnených skupín a) percento účastníkov OVP klasifikovaných ako znevýhodnené skupiny (v určenom regióne alebo spádovej oblasti) podľa veku a pohlavia b) miera úspešnosti znevýhodnených skupín podľa veku a pohlavia
9. Mechanizmy zabezpečujúce potreby trhu práce a) informácie o mechanizmoch zriadených na zisťovanie meniacich sa požiadaviek na rôznych úrovniach b) dôkazy o ich účinnosti
10. Opatrenia na podporu lepšieho prístupu k OVP a) informácie o existujúcich programoch na rôznych úrovniach b) dôkazy o ich účinnosti

S rastúcim významom vzdelávania na pracovisku vznikla v rámci siete EQAVET potreba detailnejšie špecifikovať nároky na kvalitu v tomto segmente OVP. V rokoch 2016 – 2017 skupina expertov²² analyzovala odporúčanie EQAVET v kontexte učňovského vzdelávania a definovala aspekty zabezpečovania kvality, ktoré sa ho týkajú, formulovania a používania vzdelávacích výstupov a pedagogických prístupov podporujúcich učiacich sa. EQAVET+, ako boli pomenované tieto úpravy, sa nedotkli indikátorov EQAVET, ale boli vykonané v indikatívnych deskriptoroch, ktoré sú príkladmi aktivít na úrovni systému aj poskytovateľa OVP. Medzi doplnenými deskriptormi EQAVET+ sú napríklad tieto:

- profesijné kvalifikácie sú opísané pomocou vzdelávacích výstupov (fáza 1, systémová úroveň),
- zavedené mechanizmy pre zaistenie kvality návrhu, hodnotenia, certifikácie a overovania kvalifikácií (fáza 1, systémová úroveň),
- vzdelávacie programy sú zosúladené s očakávanými vzdelávacími výstupmi, ktorých nadobudnutie je súčasťou vzdelávacieho procesu (fáza 2, úroveň poskytovateľa),
- poskytovateľ OVP zohľadňuje potreby učiaceho sa v rámci pedagogických a hodnotiacich postupov, tak aby učitelia sa dosiahol požadované vzdelávacie výstupy (fáza 2, úroveň poskytovateľa),
- poskytovateľ OVP používa platné, primerané a spoľahlivé metódy na hodnotenie individuálnych vzdelávacích výstupov.²³

²² Working group on Complementing EQAVET - Developing Guidelines for EQAVET+. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/Eqavet2017/media/Documents/Participants-list-WG-on-Developing-Guidelines-for-EQAVET.pdf>

²³ EQAVET+ approach - Complementing EQAVET. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/EU-Quality-Assurance/For-VET-System/eqavetplus/EQAVET-Approach>

Príklady dobrej praxe

Ako príklad fázy plánovania na systémovej úrovni môže slúžiť fínsky inštitucionálny rámec systému tzv. predpovedania na trhu práce (foresight).

Fínsko

Vo Fínsku sa vypracúva správa vládnych prognóz, ktorá sa zaoberá rozvojovými aspektmi krajiny v jednej veľkej tematickej oblasti, zvyčajne 20 až 30 rokov dopredu a definuje víziu rozvoja krajiny. Za prípravu tejto správy zodpovedá Útvor pre analýzu politiky predsedu vlády. Jednotlivé súčasti správy sú vypracované rôznymi inštitúciami na národnej a regionálnej úrovni (Štátny inštitút pre ekonomický výskum (VATT), Národný inštitút pre zdravie a dobré životné podmienky (THL) a Technické výskumné centrum Fínska (VTT).

Flexibilita daného inštitucionálneho rámca spočíva aj v skutočnosti, že každá ďalšia správa je orientovaná na inú tému. Tento dlhodobý vizionársky dokument sa predkladá do parlamentu na pripomienkové konanie. Následne parlament vytvorí výbor pre komunikáciu s kanceláriou predsedu vlády a otvorí diskusie s občanmi v celej krajine na získanie čo najširšieho spektra názorov. Z uvedeného vyplýva, že práce na takejto správe trvajú viac ako jedno volebné obdobie, čím je zabezpečená kontinuita procesu.

Ďalšou fázou je sieťovanie odborníkov, ktorí pracujú, zadávajú alebo koordinujú práce na správe v rámci ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Sieť má dvoch členov z každého z dvanástich fínskych ministerstiev. Ide o neformálne diskusie a výmeny skúseností, ktoré sú zapracované do správy.

V ďalšom kole vstupuje do procesu výbor fínskeho parlamentu pre budúcnosť, ktorý zhromažďuje odpoveď Parlamentu na správu, vykonáva výskum súvisiaci s ďalšími štúdiami a hodnotenia technologického vývoja a účinkov technológií na spoločnosť.

Po spracovaní výborom pre budúcnosť nastupuje v procese konzorcium pre pracovnú silu, kompetencie a vzdelávacie potreby.

Riadenie systému je rozdelené medzi ministerstvo práce a hospodárstva (MEE) a ministerstvo vzdelávania a kultúry (ME). MEE sa zameriava na krátkodobú prognózu kompetencií a vzdelávacích potrieb a potrieb trhu práce, naproti tomu doménou ME sú strednodobé a dlhodobé prognózy vzdelávacích potrieb a potrieb zručností. Údaje sa následne diseminujú na regionálnu a lokálnu úroveň. Zdroj: <http://www.foresight.fi>

Získavanie údajov o uplatnení absolventov na trhu práce po ukončení OVP – tzv. trasovanie absolventov na trhu práce pomáha objektívnejšie nastaviť systémy OVP na potreby trhu práce a zvýšiť relevanciu kariérového poradenstva z dôvodu väčšej dostupnosti údajov, ktoré môžu budúci žiaci stredných škôl využiť pri rozhodovaní sa pre študijný odbor.

Česká republika

Prieskum uplatnenia absolventov na trhu práce a sledovanie ich uplatnenia predstavuje prvú etapu realizácie dlhodobého zámeru. Dizajn prieskumu vychádza z tzv. longitudinálneho prístupu, kedy údaje za každého absolventa sú zbierané opakovane, v niekoľkých časových bodoch, a to v závere štúdia na strednej škole, a potom s odstupom 3 a 6 rokov. Tento spôsob opakovaného prieskumu umožňuje sledovať konkrétnu individuálnu, študijnú a profesijnú dráhu žiakov a absolventov a úspešnosť ich vstupu na trh práce.

Napr. pri zbere údajov v roku 2015 boli v závere štúdia oslovení žiaci vybraných stredných škôl. Výber vzorky sa uskutočnil ako stratifikovaný, a to z hľadiska kategórie vzdelania i skupín odborov. Najprv sa vybrala vzorka stredných škôl, tak aby štruktúra žiakov posledných ročníkov v príslušnom školskom roku zodpovedala celkovej existujúcej štruktúre žiakov z pohľadu kategórie vzdelania i skupín odborov stredných škôl. Vybrané školy spolupracovali pri získaní údajov od žiakov vybraných odborov prostredníctvom formulára, ktorý obsahoval kontaktnú e-mailovú adresu, vrátane súhlasu s účasťou na tomto prieskume.

Celkovo bolo v rámci celej ČR získaných 7836 e-mailových kontaktov za jeden školský rok. Zber dát, vrátane dvoch urgencií, prebehol prostredníctvom elektronického dotazníka v priebehu apríla až júna 2015. Získaných 2905 vyplnených dotazníkov predstavuje 37% návratnosť. Táto metóda sa opakuje každý rok, čím sa zvyšuje vzorka sledovaných absolventov.²⁴

Realizátorom prieskumu je Národný ústav pre vzdelávanie.²⁵

1.2. Národné referenčné miesto EQAVET v SR

Národné referenčné miesto EQAVET (NRM EQAVET) „*združuje existujúce príslušné orgány a zahŕňa sociálnych partnerov a všetky dotknuté zainteresované strany na vnútroštátnej a regionálnej úrovni,*“ s cieľom implementácie Odporúčania na národnej úrovni a zároveň spolupracuje s členskými štátmi, zúčastňuje sa na výmene skúseností a realizácii nadnárodných aktivít v rámci zabezpečovania kvality OVP.²⁶ Národné referenčné miesta spolu vytvárajú európsku sieť pre zabezpečovanie kvality OVP, a ich činnosť je zakotvená v Odporúčaní EQAVET, pričom zohľadňuje štruktúry a jedinečnosť každého členského štátu ako i vnútroštátne tradície.²⁷

Úlohy NRM EQAVET v Slovenskej republike plní Štátny inštitút odborného vzdelávania, ktorý:

- zabezpečuje informovanosť širokej škály zainteresovaných strán o činnostiach siete EQAVET a problematike zabezpečovania kvality,
- aktívne podporuje vykonávanie pracovného programu siete,

²⁴ Trhlíková, J. Prechod absolventov stredných škôl na trh práce, I. etapa – prieskum 2015; Porovnanie vybraných skupín učebných a maturitných odborov. Praha 2016

²⁵ Národný ústav pre vzdelávanie pôsobí od 1. januára 2020 ako Národný pedagogický inštitút ČR.

²⁶ Odporúčanie európskeho parlamentu a rady z 18. júna 2009 o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&from=EN)

²⁷ Odporúčanie európskeho parlamentu a rady z 18. júna 2009 o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&from=EN)

- podniká konkrétne iniciatívy na podporu ďalšieho rozvoja referenčného rámca vo vnútroštátnom kontexte,
- podporuje sebahodnotenie ako nástroj zabezpečovania kvality, ktorý umožňuje merať úspech a identifikovať oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť v súvislosti s vykonávaním pracovného programu rámcovej siete,
- zabezpečuje efektívne šírenie informácií medzi zúčastnenými stranami; V rámci svojich aktivít slovenské referenčné miesto EQAVET spolupracuje s mnohými národnými a nadnárodnými aktérmi. Medzi dlhoročných partnerov na národnej úrovni patrí MŠVVaŠ SR, Asociácia stredných odborných škôl Slovenska, Trenčiansky samosprávy kraj a iní. Na nadnárodnej úrovni spolupracuje s Európskou komisiou, Sekretariátom EQAVET, EfVET (*European Forum for Vocational Education and Training*), národnými referenčnými miestami členských štátov (najmä v Českej republike, Rakúsku, Fínsku, Holandsku, Nemecku) a ďalšími organizáciami. Slovenské referenčné miesto spolu s národnými a nadnárodnými partnermi tiež implementuje a šíri povedomie o metóde vzájomného hodnotenia kvality OVP (peer review). Od roku 2018 NRM spravuje špecializovanú web-stránku venovanú kvalite v odbornom vzdelávaní a príprave www.okvalite.sk.

1.3. Metóda vzájomného hodnotenia/preskúmania kvality (peer review)

Metóda vzájomného hodnotenia/preskúmania kvality (peer review)²⁸ je jednou z možných metód zvyšovania kvality OVP, pričom hodnotená môže byť vzdelávacia inštitúcia poskytujúca OVP alebo všeobecné či univerzitné vzdelávanie, aktivita alebo aj produkt. Jeho podstatou je skúmanie opatrení na zabezpečovanie kvality kolegami (peers) z rovnakého alebo podobného profesionálneho prostredia.²⁹ Peer review môže slúžiť ako alternatíva k formálnemu externému hodnoteniu založená na koncepte tzv. kritického priateľa.

Veľkým prínosom k rozvoju metódy boli a sú medzinárodné partnerské projekty podporené programom Erasmus+ (príp. jeho predchodcami) a aktivity Národných referenčných miest EQAVET v členských štátoch EÚ. Realizátori projektov s využitím metódy založili Európsku sieť vzájomného hodnotenia, ktorá informuje o aktivitách v rámci projektov i mimo nich, ale aj o metóde ako takej. Najhmataiteľším výsledkom siete je Príručka k metóde vzájomného hodnotenia, ktorá bola vytvorená v rámci projektu Leonardo da Vinci Vzájomné hodnotenie v počiatočnom odbornom vzdelávaní (Peer Review in initial VET, 2004 - 2007) a doteraz bola preložená do 14 jazykov vrátane slovenčiny.

Okrem toho, širiteľom a overovateľom tejto metódy sú samotné Národné referenčné miesta EQAVET v členských krajinách, ktoré do svojich aktivít pravidelne zahŕňajú peer review v rôznych podobách či na národnej alebo medzinárodnej úrovni.

Koncom roka 2019 vydal Sekretariát EQAVET Štúdiu o metóde peer review a práci siete EQAVET³⁰, ktorá analyzuje jej používanie najmä na príklade Rakúska, Chorvátska, Fínska, Talianska, Slovinska

²⁸ Allulli Giorgio. Study on Peer Review and the work of the EQAVET Network. 2019. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/Eqavet2017/media/StudyPeerReview/FINAL-Study-on-Peer-Review-and-the-work-of-the-EQAVET-Network-Nov2019.pdf?ext=.pdf>

²⁹ Čo je peer review. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <http://okvalite.sk/co-je-to-peer-review/>

³⁰ Allulli Giorgio. Study on Peer Review and the work of the EQAVET Network. 2019. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/Eqavet2017/media/StudyPeerReview/FINAL-Study-on-Peer-Review-and-the-work-of-the-EQAVET-Network-Nov2019.pdf?ext=.pdf>

a Slovenska. Štúdia skúmala príklady využívania tejto metódy na systémovej úrovni rôznymi inštitúciami, napr. OECD, Európskou komisiou, Eurostat, Organizáciou spojených národov, Európskou agentúrou pre zabezpečovanie kvality vo vysokoškolskom vzdelávaní - ENQA, a pod. Štúdia potvrdila, že metóda vzájomného hodnotenia prispieva k zlepšovaniu zabezpečovania kvality, budovaniu dôvery, transparentnosti a porozumenia medzi krajinami alebo inštitúciami. Za pozitívum metódy sa považuje jej neformálny prístup, ktorý podporuje vzájomnú reflexiu zúčastnených strán a často aj väčšiu ochotu analyzovať problémové aspekty organizácie. Zároveň však zdôrazňuje potrebu zabezpečenia dostatočných zdrojov na jeho realizáciu.

Výhodou využívania metódy je získanie nezávislého pohľadu na vzdelávacie a výchovné procesy a aktivity prebiehajúce v inštitúcii. Peers (kolegovia/hodnotitelia) poskytnú nielen nezávislý pohľad, ale aj návrhy odporúčaní k zlepšeniu sa v hodnotených oblastiach, ako i návrhy východísk z problematickejších oblastí. Zároveň sa pokúsia zodpovedať otázky, alebo navrhnúť riešenia, zadané samotnou inštitúciou. Celý proces, pozostávajúci z viacerých fáz, je postavený na dobrovoľnosti a vzájomnej dôvere a úprimnosti oboch strán.

Fázy *peer review* v rámci hodnotenia kvality vzdelávacej inštitúcie sú nasledovné:

1. Prípravná fáza pozostáva z organizačnej prípravy hodnotiacej návštevy. Poskytovateľ OVP píše sebahodnotiacu správu, formuluje problémy, ktoré chce preskúmaním analyzovať a pripravuje sa na návštevu hodnotiteľov – napr. zabezpečí účasť rôznych aktérov (žiacov, učiteľov, rodičov, zamestnávateľov, a pod.) na stretnutí s hodnotiteľmi. Zároveň hodnotitelia, ktorí sú vyškolení na realizáciu *peer review*, sa pripravujú na hodnotiacu návštevu (čítaním sebahodnotiacej správy, komunikáciou s poskytovateľom OVP, prípravou programu návštevy a definovaním nosných otázok pre inštitúciu).
2. Hodnotiacia návšteva je kľúčovou aktivitou vzájomného hodnotenia. Návšteva sa uskutočňuje priamo v hodnotenej inštitúcii, pričom zahŕňa prehliadku inštitúcie a rozhovory s rôznymi skupinami zainteresovaných osôb (vedenie školy, študenti, školský psychológ, atď.). Na konci návštevy poskytnú hodnotitelia inštitúcii predbežnú spätnú väzbu.
3. Po uskutočnení návštevy vypracujú hodnotitelia správu. Poskytovateľ OVP môže správu pripomienkovať, po spoločnom konsenze je prijatá záverečná správa zo vzájomného hodnotenia.
4. Poslednou fázou je implementácia odporúčaní zo vzájomného hodnotenia vo forme akčných plánov, pričom sa výsledky hodnotenia prenášajú do konkrétnych aktivít s cieľom zlepšiť kvalitu poskytovaného OVP.³¹

S metódou vzájomného hodnotenia pracujú aj niektoré slovenské stredné odborné školy. *Peer review* je vhodný nástroj pre školy, ktoré majú vôľu pracovať na kvalite OVP, pričom uprednostňujú priateľský kolegiálny prístup, bez negatívnych následkov alebo sankcií na základe zistených nedostatkov.

³¹ Gutknecht-Gmeiner Maria. Európska príručka vzájomného hodnotenia kvality (*peer review*) v odbornom vzdelávaní a príprave. 2017. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <http://okvalite.sk/wp-content/uploads/2019/05/European-Peer-Review-Methodology-SK-final.pdf>

1.4. Metóda peer review na Slovensku

V roku 2017 iniciovalo Národné referenčné miesto EQAVET v SR (ŠIOV) aktivity spojené so šírením povedomia o metóde vzájomného hodnotenia/preskúvania (*peer review*) a jeho implementáciou na Slovensku. V rokoch 2017 až 2018 NRM realizovalo projekt Erasmus+ s názvom Mobilita pre kvalitu (*Mobility for Quality*), počas ktorého bolo v spolupráci s talianskymi expertkami na *peer review* z organizácie Forma.Azione vyškolených 16 hodnotiteľov.

Následne sa s podporou talianskych expertiek uskutočnilo pilotné hodnotenie kvality OVP na Slovensku, na Strednej priemyselnej škole strojníckej v Bratislave vo februári 2018. V nadväznosti na informačnú kampaň NRM o metóde peer review sa vedenie Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK) rozhodlo uviesť *peer review* ako nástroj na zabezpečenie kvality OVP na území samosprávy. Dňa 23. januára 2020 podpísal TSK a ŠIOV memorandum o spolupráci pri zavádzaní metódy peer review.

V decembri 2019 sa uskutočnilo hodnotenie na Gymnáziu v Dubnici nad Váhom, a v procese sú aj ďalšie preskúvania v rámci Trenčianskeho kraja. NRM taktiež preložilo materiály nevyhnutné k realizácii metódy do slovenského jazyka, pokračuje v informačnej kampani, a takisto v školeniach budúcich koordinátorov kvality a hodnotiteľov na Slovensku. Informácie o metóde a podporné materiály sú prístupné na stránke www.okvalite.sk.

2. ZABEZPEČOVANIE KVALITY V ODBORNOM VZDELÁVANÍ A PRÍPRAVE NA SLOVENSKU – SYSTÉMOVÁ ÚROVEŇ

2.1. Kvalita v počiatočnom odbornom vzdelávaní a príprave

Základným stavebným kameňom systému OVP je tzv. počiatočné OVP (iVET), ktoré predstavuje formálny systém vzdelávania, teda vzdelávanie v školách. V podmienkach SR ide o vzdelávanie v stredných odborných školách. Pôvodná správa MŠVVŠ SR z roku 2015³² predstavila stav zabezpečovania kvality na Slovensku a porovnanie plnenia jednotlivých indikátorov Odporúčania EQAVET v podmienkach SR. Ambíciou novej správy je predstaviť opatrenia, ktoré rezort školstva uskutočnil v tejto oblasti po roku 2015, kedy bol prijatý nový zákon o odbornom vzdelávaní a príprave a kam sa systémová úroveň zabezpečovania kvality posunula za ostatných päť rokov.

2.1.1. Novela zákona o odbornom vzdelávaní a príprave

MŠVVaŠ SR, s cieľom zosúladenia vzdelávania s potrebami trhu práce a znižovania nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily, vytvára predpoklady pre vstup zamestnávateľov do systému odborného vzdelávania a prípravy. Na základe poznatkov z aplikačnej praxe MŠVVaŠ SR pristúpilo v roku 2017 k procesu novelizácie zákona č. 61/2015 Z. z. o OVP a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“). Do novely č. 209/2018 Z. z., ktorá nadobudla účinnosť 1. septembra 2018, boli zapracované opatrenia, ktoré majú za cieľ zefektívniť systém duálneho vzdelávania.

Jedno z opatrení, ktoré má prispieť k zvýšeniu záujmu zamestnávateľov o systém duálneho vzdelávania je zníženie administratívnej záťaže v podobe zjednodušenia procesu certifikácie zamestnávateľov. Zamestnávatelia tak už nemajú povinnosť predkladať rozsiahlu dokumentáciu, ktorá je nahradená čestnými prehláseniami. Rovnako, pri opätovnej certifikácii nie je potrebné predkladať nanovo už raz poskytnuté dokumenty. Zrušili sa aj lehoty na podávanie žiadostí na certifikáciu zamestnávateľov, čím systém umožňuje flexibilnejšie riešiť proces certifikácie.

Novela zákona o OVP je tiež reakciou na nízky záujem malých a stredných podnikov, vrátane živnostníkov, vstúpiť do systému duálneho vzdelávania. Zavádza možnosť pre konzorcium zamestnávateľov spoločne zriadiť pracovisko praktického vyučovania, čím dochádza k výraznému odbremeniu malých a stredných podnikov poskytnutím možnosti zvýšenia podielu výkonu praktického vyučovania u iného zamestnávateľa, ktorý pôsobí v systéme duálneho vzdelávania. Malé a stredné firmy totiž nie sú schopné kapacitne, teda personálne, materiálne a priestorovo zabezpečiť proces praktického vyučovania žiakov v systéme duálneho vzdelávania.

³² Správa o zavádzaní kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v nadväznosti na odporúčanie Európskeho referenčného rámca pre zabezpečovanie kvality v oblasti odborného vzdelávania a prípravy EQAVET. MŠVVŠ SR. 2015. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/sprava-o-zavadzani-kvality-v-odbornom-vzdelavani-a-priprave-v-nadvaznosti-na-odporucanie-europskeho-referencneho-ramca-pre-zabezpecovanie-kvality-v-oblasti-odborneho-vzdelavania-a-pripravy-eqavet/>

Ďalším opatrením, ktoré reflektuje požiadavky najmä veľkých zamestnávateľov, je vyzdvihnutie osobitného statusu strednej odbornej školy, ktorá môže pôsobiť ako podniková škola, ak spĺňa zákonom ustanovené podmienky, čo umožňuje zamestnávateľovi pripravovať si svoju vlastnú budúcu pracovnú silu.

Nový je tiež inštitút hlavného inštruktora, ktorý vykonáva popri vzdelávaní žiakov aj úlohy súvisiace s koordinovaním praktického vyučovania. Hlavný inštruktor prostredníctvom koordinácie ostatných inštruktorov prispieva k zvýšenej kvalite OVP a tvorí premostenie medzi majstrom odbornej výchovy a inštruktormi vo výchovno-vzdelávacom procese.

V rámci novelizačných článkov školského zákona a zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch sa upravila oblasť kariérového poradenstva. Ciele kariérového poradenstva vychádzajú z aktuálnej spoločenskej potreby prispôbiť štruktúru a výstupy vzdelávacieho systému potrebám trhu práce. Kariérové poradenstvo má zároveň akcentovať význam talentu, hodnôt a motivácie žiakov v procese ich kariérového vývinu, ako aj dynamický charakter potrieb trhu práce. Vymedzené ciele kariérového poradenstva v regionálnom školstve sa realizujú prostredníctvom základných typov činností. Okrem tradičnej diagnostickej a konzultačno-informačnej činnosti sa zameriava aj na kariérovú výchovu ako prierezovú tému realizovanú už od materskej školy. Integrálnou súčasťou kariérového poradenstva je koordinácia efektívneho prenosu informácií o potrebách trhu práce medzi žiakmi, rodičmi, zamestnávateľmi a školami.

Vymedzenie cieľov, obsahovej náplne a inštitucionálneho zabezpečenia kariérového poradenstva v systéme regionálneho školstva si vyžiadala potreba prispôbiť profily absolventov vzdelávania ich individuálnym predpokladom a záujmom, ako aj potrebám trhu práce. Nová právna úprava má zabezpečiť efektívne kariérové poradenstvo v regionálnom školstve pomocou inštitucionálneho prerozdelenia výkonu jeho základných činností. Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie budú zabezpečovať činnosti, výkon ktorých by bol z hľadiska ich odbornej povahy na školách a v školských zariadeniach neefektívny (diagnostická činnosť, koordinácia výmeny informácií o potrebách trhu práce).

Okrem vecných a systematických zmien sú v zákone zmeny s finančnými vplyvmi, ktoré predstavujú motivačné opatrenia pre zamestnávateľov a školy vstúpiť do SDV. Takýmto opatrením je zrušenie znižovania normatívneho objemu finančných prostriedkov na praktické vyučovanie v SDV, ktorý sa pri vyhodnotení skúseností z prvého roka ukázal ako najčastejšia príčina nedostatočného záujmu SOŠ o vstup do SDV. Riešením vzniknutého problému je zrušenie krátenia normatívneho objemu mzdových finančných prostriedkov na jedného žiaka o sumu zodpovedajúcu normatívu na praktické vyučovanie žiaka. Tieto prostriedky, ako súčasť normatívu poskytovaného na žiaka SOŠ, môže riaditeľ školy prerozdeliť tak, aby mohli byť použité na zabezpečenie tovarov a služieb, pod ktorými sa rozumie materiálno-technické a priestorové zabezpečenie.

Najvýraznejším motivačným prvkom pre zamestnávateľov na vstup do systému duálneho vzdelávania je novovytvorený príspevok na kompenzáciu časti nákladov na realizáciu duálneho vzdelávania.

V rámci novely zákona došlo ku komplexnej úprave kompetencie samosprávneho kraja v rámci plánovania výkonov stredných škôl. Optimalizácia regulačného procesu s cieľom umiestnenia väčšieho

počtu žiakov v odvetviach hospodárstva, ktoré indikujú vysokú požiadavku na trhu práce, si vyžiadala zmenu z určovania počtu tried na určovanie počtu žiakov.

Z vyššie uvedeného dôvodu získali samosprávne kraje kompetenciu určovať najvyšší počet žiakov stredných škôl pre jednotlivé študijné a učebné odbory v dennej forme štúdia³³. Najvyšší počet žiakov stredných škôl schvaľuje predseda samosprávneho kraja po prerokovaní a odporúčaní Krajskou radou pre odborné vzdelávanie a prípravu.

2.1.2. Určovanie plánov výkonov stredných škôl v súlade s potrebami trhu práce

Proces tvorby plánov výkonov stredných škôl sa začína už v januári, kedy začínajú zasadať pracovné skupiny na úrovni každého samosprávneho kraja (ďalej len „regionálne PS“). Do konca februára príslušného roka spracuje MPSVaR SR dodatočnú potrebu zamestnancov podľa odborov vzdelávania, ktorú zasiela na príslušné samosprávne kraje.

Regionálna PS v rámci svojej územnej pôsobnosti verifikuje dodatočnú potrebu trhu práce, ktorá vychádza z vyššie uvedených podkladov MPSVaR SR. V rámci regionálnych pracovných skupín sa uskutočňuje:

- zber dát pre spracovanie dodatočnej potreby zamestnancov na trhu práce a konzultačné procesy so zamestnávateľmi,
- spracovanie údajov o dodatočnej potrebe zamestnancov na trhu práce,
- konzultačné procesy k údajom o dodatočných potrebách zamestnancov na trhu práce na úrovni stavovských organizácií,
- určenie dodatočnej potreby zamestnancov na trhu práce v štruktúre odborov vzdelávania (údaje za SR, samosprávny kraj a regióny samosprávneho kraja),
- konzultačné procesy k verifikácii (aktualizácii) údajov o dodatočnej potrebe zamestnancov na trhu práce na regionálnej úrovni,
- verifikácia (aktualizácia) dodatočnej potreby zamestnancov na trhu práce na pracovných stretnutiach členov regionálnej PS podľa dohodnutého harmonogramu stretnutí,
- určenie a zverejnenie verifikovanej dodatočnej potreby zamestnancov na trhu práce v štruktúre odborov vzdelávania.

Výsledky konzultácií regionálnych PS sa poskytujú vo forme spätnej väzby MPSVaR SR, ktoré zverejní informácie o verifikovaných dodatočných potrebách zamestnancov na trhu práce do 30. apríla príslušného kalendárneho roka.

V druhom kole sa vypracúva prognóza očakávaného počtu žiakov, ktorí môžu byť prijatí do 1. ročníka v jednotlivých odboroch vzdelávania. Ide o rozpis prognózy očakávaného počtu žiakov určený MŠVVaŠ SR do jednotlivých študijných odborov a jednotlivých učebných odborov. Túto prognózu

³³ Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 292/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/292/20191001>

určuje samosprávny kraj po prerokovaní v Krajskej rade pre odborné vzdelávanie a prípravu (ďalej len „KR OVP“). Výstupom je zverejnenie informácie o prognóze očakávaného počtu žiakov, ktorí budú prijatí do 1. ročníka v jednotlivých odboroch vzdelávania na webovom sídle príslušného samosprávneho kraja do 31. mája príslušného kalendárneho roka.

Tretou procesnou fázou je návrh počtu žiakov prvého ročníka v členení na jednotlivé študijné odbory alebo jednotlivé učebné odbory, ktorí budú prijatí v nasledujúcom školskom roku. Návrh počtu žiakov predkladajú riaditelia stredných škôl (resp. zriaďovatelia stredných škôl) do 30. júna príslušného kalendárneho roka samosprávnemu kraju. Postup pri určovaní návrhu počtu žiakov upravuje školský zákon (§ 64 a § 65).

Po predložení návrhov od zriaďovateľov stredných škôl vypracuje samosprávny kraj upravený návrh na určenie počtu žiakov prvého ročníka na jednotlivých stredných školách podľa študijných alebo učebných odborov pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku.

Tento upravený rozpis počtu žiakov stanovuje samosprávny kraj po konzultácii s riaditeľmi SŠ resp. zriaďovateľmi SŠ a zamestnávateľmi. Výstupom je finálny návrh na určenie počtu žiakov prvého ročníka v nasledujúcom školskom roku, ktorý je schválený KR OVP do 15. októbra príslušného kalendárneho roka.

Poslednou fázou procesu je stanovenie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka v dennej forme štúdia pre každú strednú školu, o ktorom rozhoduje predseda samosprávneho kraja, a ktoré zverejní samosprávny kraj na svojom webovom sídle do 30. novembra príslušného roka.

Upravené kompetencie samosprávnych krajov počítajú s opravným mechanizmom zo strany MŠVVaŠ SR, ktoré môže vstúpiť do už určeného počtu žiakov pre jednotlivé študijné odbory a jednotlivé učebné odbory v prípade, ak samosprávny kraj nedostatočne posúdi potreby trhu práce.

2.1.3. Národný projekt Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP (NP Duál II)

Národný projekt realizuje Štátny inštitút odborného vzdelávania v rámci Operačného programu Ľudské zdroje v rokoch 2016 - 2020. Hlavnými cieľmi projektu sú:

- plošná implementácia systému duálneho vzdelávania (ďalej len „SDV“) do študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú svojím obsahom a povahou vhodné pre SDV,
- prehlbenie prepojenia vzťahu *zamestnávateľ – SOŠ – žiak*,
- vytvorenie jednotného informačného prostredia pre SDV a elektronizácia procesov implementácie,
- zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy,
- príprava inštruktorov, majstrov odbornej výchovy a učiteľov na plnenie uvedených úloh.

NP Duál II priniesol v rámci týchto aktivít množstvo výstupov. Pre účely tejto správy uvádzame iba tie najvýznamnejšie výstupy NP:

- Bol vypracovaný model a metodika zamestnávateľského centra, ktoré má potenciálne do budúcnosti slúžiť na praktické vyučovanie žiakov v systéme duálneho vzdelávania ako aj v rámci ostatných foriem výkonu pracovných podmienok na pracovisku zamestnávateľa (§ 8 zákona o OVP), pričom má primárne slúžiť pre malé a stredné podniky³⁴. Okrem toho sa NP venuje aj vzdelávaniu inštruktorov a hlavných inštruktorov za účelom pokrytia personálnych kapacít zamestnávateľov pri realizácii praktického vyučovania.
- Za účelom lepšieho prepojenia potrieb trhu práce a vzdelávania bol v rámci projektu vypracovaný prevodník medzi povolaniami a učebnými a študijnými odbormi s napojením na NSK, t.j. definovanie povolání, resp. kvalifikácií, ktoré zodpovedajú príslušnému študijnému odboru alebo učebnému odboru. Ďalším podporným mechanizmom, ktorý napomáha samosprávnym krajom určovať plány výkonov stredných škôl je zriadenie a koordinovanie činností (po metodologickej i obsahovej stránke) tzv. regionálnych platforiem, kde prebieha proces určovania najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl v dennej forme štúdia pre jednotlivé učebné odbory a jednotlivé študijné odbory³⁵.
- Najvýraznejším výstupom projektu je vytvorenie ôsmich tzv. Dual Pointov v každom samosprávnom kraji a Centra orientácie, ktorého činnosť sa pilotne overuje. Centrum orientácie má slúžiť ako miesto testovania profesijnej orientácie žiakov základných škôl a ich predpokladov pre výkon budúceho povolania alebo odborných činností. Dual Pointy predstavujú konzultačné a informačné miesto v regióne, ktoré poskytuje komplexnú podporu zamestnávateľom, stredným odborným školám a žiakom pri realizácii odborného vzdelávania a prípravy a vykonáva aktivity na zvýšenie zamestnanosti na regionálnej úrovni³⁶.

2.1.4. Nový prístup k experimentálnemu overovaniu odborov vzdelávania

Sústava odborov vzdelávania v dnešnej podobe a jej kritika zo strany zamestnávateľov a rezortu práce sú do určitej miery výsledkom dlhodobého nastavenia systému overovania nových odborov vzdelávania, ktoré nie je kvalitatívne podchytené aktérmi aktívne pôsobiacimi na trhu práce. Pre efektívny postup pri navrhovaní nových odborov vzdelávania je potrebné zahrnúť do procesu schvaľovania kvalitatívne a kvantitatívne prvky.

³⁴ Problematika zamestnávateľského centra bola jedným z pracovných návrhov v rámci tvorby novely zákona o OVP, v dôsledku nedostatočných personálnych kapacít zo strany stavovských a profesijných organizácií, však došlo ku kompromisu v podobe možnosti vytvorenia konzorcia zamestnávateľov pri certifikácii pre výkon praktického vyučovania v systéme duálneho vzdelávania (§ 14a). V dlhodobých zámeroch transformácie OVP sa ako s jednou z možností však naďalej počíta so zamestnávateľským centrom, resp. nadpodnikovým vzdelávaním.

³⁵ Výstupy regionálnych platforiem boli zozbierané Štátnym inštitútom odborného vzdelávania a boli použité pri tvorbe vyhlášky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 292/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl, ktorá nahradila pôvodnú vyhlášku č. 252/2018 Z. z.

³⁶ V rámci udržateľnosti NP bude potrebné hľadať finančné prostriedky na pokrytie činností Dual Pointov a Centra orientácie aj po skončení NP. Je zrejmé, že jednotlivé činnosti oboch inštitútov sa v súčasnosti prekrývajú s už existujúcou infraštruktúrou, ktorá má oporu v legislatíve (CPPP, ČŠPPP, krajské rady pre OVP a pod.)

Oprávnené inštitúcie, ktoré môžu podať návrh na schválenie nového odboru vzdelávania, sú

- príslušná stavovská alebo profesijná organizácia,
- rezortné ministerstvo,
- najmenej traja veľkí zamestnávateľia,
- najmenej sedem malých a stredných podnikov,
- pričom musia dokladovať požiadavku konkrétnych zamestnávateľov a uplatniteľnosť absolventov na trhu práce.

Návrh musí obsahovať aj návrh konkrétnych SOŠ, ktoré začnú pilotne realizovať výučbu v novom odbore vzdelávania. Ak sa jedná o špecifický odbor vzdelávania, ktorý je významný z pohľadu potrieb trhu práce v niektorom regióne, postačuje určenie jednej SOŠ, inak je potrebné do realizácie zapojiť aspoň tri SOŠ.

Schválenie nového odboru vzdelávania vyžaduje splnenie nasledujúcich kritérií:

- preukázateľná potreba trhu práce (SaPO, MPSVaR SR, zamestnávateľia),
- garancia zamestnateľnosti absolventov (SaPO, zamestnávateľia),
- stanoviská rezortných ministerstiev o potrebe nového odboru vzdelávania,
- garancia zriaďovateľa o zabezpečení SOŠ pre výučbu odboru vzdelávania,
- zhoda obsahu vzdelávania navrhovaného odboru vzdelávania s existujúcim odborom vzdelávania max. 30 %,
- identifikácia úplnej kvalifikácie, povolání alebo odborných činností, na ktoré sa budú žiaci pripravovať,
- identifikácia profesijných kvalifikácií, na ktoré sa budú žiaci pripravovať,
- preukázanie materiálno-technického a personálneho zabezpečenia,
- spolupráca SOŠ so zamestnávateľom.

2.1.5. Inklúzia žiakov s „A variantom mentálneho postihnutia“ do vzdelávacích programov nižšieho stredného odborného vzdelávania

Od roku 2018 prebieha experimentálne overovanie prijímania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia – variant A do učebných odborov nižšieho stredného odborného vzdelania 3178 F výroba konfekcie, 3383 F spracúvanie dreva, 3686 F stavebná výroba.

Z výsledkov hodnotenia experimentálneho overovania SOŠ technickou v Košiciach vyplýva, že žiaci prvého ročníka SOŠ, ktorí boli vzdelávaní v špeciálnych triedach základných škôl a špeciálnych základných školách sú schopní plniť vzdelávacie štandardy dané profilom absolventa týchto učebných odborov. Experimentálne overovanie v učebnom odbore 3383 F spracúvanie dreva škola nerealizuje z dôvodu nedostatočného počtu prijatých žiakov.

Na základe predbežných výsledkov dotazníka zástupcovia garanta experimentálneho overovania – ŠIOV, VÚDPaP a ŠPÚ odporúčajú pokračovať v experimentálnom overovaní prijímania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia – variant A do učebných odborov nižšieho stredného odborného vzdelania 3178 F výroba konfekcie a 3686 F stavebná výroba. S účinnosťou od 1. 9. 2019 bolo experimentálne overovanie prijímania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia – variant A rozšírené, na základe žiadosti Košického samosprávneho kraja, pre ďalšie SOŠ a ich odbory.

2.1.6. Vzdelávanie sluchovo postihnutých žiakov so žiakmi s narušenou komunikačnou schopnosťou (vývinové poruchy učenia, chyby reči)

Experimentálne overovanie spoločného vzdelávania sluchovo postihnutých žiakov so žiakmi s narušenou komunikačnou schopnosťou (vývinové poruchy učenia, chyby reči) prebieha od roku 2013. Z dlhodobého experimentálneho overovania na SOŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím internátnej v Kremnici vyplýva, že spoločné vzdelávanie žiakov s viacerými druhmi zdravotného znevýhodnenia stabilizuje nielen školské výkony, ale má vplyv aj na ustálenie emocionálneho a sociálneho dozrievania, ktoré je predpokladom pre adekvátny rozvoj interpersonálnych vzťahov. Jednotlivci so sluchovým postihnutím aj s vývinovými poruchami učenia predstavujú ekonomický potenciál pre spoločnosť a majú predpoklady sa uplatniť na trhu práce. Úpravou podmienok, využitím adekvátnych foriem a metód vzdelávania škola pripravuje týchto žiakov pre prax a prípadné štúdium na vysokej škole. Garantom experimentálneho overovania spoločného vzdelávania sluchovo postihnutých žiakov so žiakmi s narušenou komunikačnou schopnosťou je Štátny pedagogický ústav, ktorý v roku 2020 pripravuje záverečnú správu. Na základe priebežných hodnotení je zrejmé, že vzdelávanie žiakov so sluchovým postihnutím spoločne so žiakmi s vývinovými poruchami učenia na SOŠ zameraných na vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením je vhodné a prospešné.³⁷

2.1.7. Poradenstvo a inklúzia vedúca k úspešnosti na trhu práce

Od roku 2019 realizuje Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (ďalej len „VÚDPaP“) štvorročný národný projekt Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce financovaný z prostriedkov ESF v rámci prioritnej osi Vzdelávanie OP Ľudské zdroje.

Cieľom projektu je zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov. Súčasťou projektu je skvalitnenie diagnostikovania a rediagnostikovania detí a žiakov s cieľom predchádzať neodôvodnenému odkladu začiatku plnenia povinnej školskej dochádzky, školskej neúspešnosti detí a ich zaradovania do špeciálnych tried a škôl.

V rámci projektu sa vytvoria štandardy minimálnej kvality pre systém výchovného poradenstva a prevencie, ktoré sa začnú zavádzať do praxe. Projekt prispeje k zvýšeniu odborných kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov systému výchovného poradenstva a prevencie.

³⁷ Text pripravila PhDr. Vlasta Kottesová, oddelenie špeciálnej pedagogiky a inklúzie, ŠPÚ

V záujme skvalitňovania diagnostickej činnosti plní VÚDPaP aj úlohu od ministerstva školstva s cieľom vytvoriť model efektívnej diagnostiky a pedagogicko-psychologického poradenstva pre deti/žiacov zo sociálne znevýhodneného prostredia v záujme ich sociálnej inklúzie.

2.1.8. Nový zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch

Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov zaviedol zmeny v systéme kontinuálneho vzdelávania, v kariérovom systéme a vo vykonávaní atestácií vo väzbe na profesijné štandardy pedagogických a odborných zamestnancov regionálneho školstva. Cieľom nového zákona bolo zvýšenie atraktívnosti povolania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov a kvality ich práce.

V rámci zmien v uvedenom zákone má pedagogický zamestnanec a odborný zamestnanec povinnosť absolvovať aktualizčné vzdelávanie v rozsahu určenom riaditeľom školy v súlade s potrebami školy alebo školského zariadenia. Zákon prináša nový postup pri posudzovaní plnenia kvalifikačných predpokladov, ktoré posudzuje zamestnávateľ a upravuje aj postup, ak zamestnanec nesúhlasí s výsledkom posúdenia.

Kategórie pedagogických zamestnancov sa zaraďujú do dvoch skupín:

- pedagogických zamestnancov zodpovedných za uskutočňovanie školského vzdelávacieho programu a výchovného programu a
- pedagogických zamestnancov podieľajúcich sa na uskutočňovaní školského vzdelávacieho programu alebo výchovného programu.

Medzi pedagogických zamestnancoch sa zaraďuje aj školský špeciálny pedagóg.

Zákon zaviedol nové kategórie pedagogických zamestnancov:

1. učiteľ profesijného rozvoja, ktorý sa zaoberá najmä výchovou, vzdelávaním a poradenstvom v neformálnom vzdelávaní pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov ako
 - lektor vzdelávania,
 - metodik profesijného rozvoja,
 - konzultant atestačného konania.
2. kariérový poradca, ktorý plní úlohy centier pedagogicko-psychologického poradenstva v oblasti koordinácie odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce.

Na účely zvýšenia kvality pracovnej činnosti pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov sa zavádza podmienka výkonu pracovnej činnosti najmenej päť rokov v kariérovom stupni samostatný pedagogický zamestnanec alebo samostatný odborný zamestnanec pred zaradením do kariérového stupňa pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou alebo odborný zamestnanec s prvou atestáciou. Rovnaká podmienka platí pre zaradenie do kariérového stupňa pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou alebo odborný zamestnanec s druhou atestáciou – najmenej päť rokov predtým musí byť

zaradený v kariérovom stupni pedagogických zamestnancov s prvou atestáciou alebo odborných zamestnancov s prvou atestáciou.

Z dôvodu profesionalizácie výkonu riadiacich činností zákon zmenil systém funkčného vzdelávania na formu základného modulu a rozširujúcich modulov. Základný modul funkčného vzdelávania musí absolvovať začínajúci riaditeľ školy pred začiatkom výkonu funkcie riaditeľa a rozširujúce moduly do piatich rokov od začiatku výkonu funkcie riaditeľa.

Hodnotenie pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca zohľadňuje špecifiká škôl a školských zariadení vrátane rozpracovania zásad hodnotenia vo vnútornom predpise školy.

Ako nový prvok zákon zavádza povinnosť správať sa v súlade s Etickým kódexom³⁸, ktorý predstavuje „*rámec správania sa pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca*.“ Etický kódex je zverejnený na stránke MŠVVŠ SR a školy si ho môžu rozpracovať vo svojich vnútorných predpisoch podľa potrieb a svojho zamerania. Etický kódex sa týka týchto oblastí:

- poslanie a morálka,
- vzťah k sebe samému a k výkonu pracovnej činnosti,
- vzťah k žiakom, zákonným zástupcom a k zástupcom zariadenia,
- vzťah k sebe samému, ku kolegom, k žiakom, k škole a k verejnosti.

Poskytovatelia vzdelávania a atestácií sú povinní zabezpečovať kvalitu priebehu a ukončovania vzdelávania a atestácií. Nové opatrenia v zabezpečovaní kvality vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov predstavujú napr. povinnosť „*získavať, spracovávať a uverejňovať na svojom webovom sídle hodnotenie uskutočneného vzdelávania*“. Okrem toho zákon zavádza aj nový mechanizmus kontroly v oblasti profesijného rozvoja pedagogických a odborných zamestnancov, ktorú vykonáva MŠVVŠ SR, ako aj špecifikáciu správnych deliktov a sankcií.

2.1.9. Úrovně Slovenského kvalifikačného rámca (SKKR) na dokladoch o vzdelaní

MŠVVaŠ SR v decembri 2017 oficiálne potvrdilo prijatie Slovenského kvalifikačného rámca (SKKR) a Národnej sústavy kvalifikácií SR a avizovalo ukončenie procesu zavedenia úrovne Slovenského kvalifikačného rámca/Európskeho kvalifikačného rámca (SKKR/EKR) na dokladoch o vzdelaní v zmysle Odporúčania Európskeho parlamentu a Rady z 23. apríla 2008 o vytvorení Európskeho kvalifikačného rámca (EKR) pre celoživotné vzdelávanie, pričom MŠVVaŠ SR úpravou štruktúry dokladov splnilo aj bod B.4. uznesenia vlády SR č. 105 zo 4. februára 2009 k návrhu implementácie Európskeho kvalifikačného rámca v podmienkach Slovenskej republiky, v ktorom sa rezort školstva zaviazal zabezpečiť, že všetky nové doklady o dosiahnutom vzdelaní budú obsahovať odkaz na príslušnú úroveň Národného kvalifikačného rámca SKKR/Európskeho kvalifikačného rámca do konca roku 2018. Údaj o úrovni kvalifikačného rámca sa na dokladoch o vzdelaní uvádza nasledovne:

³⁸ Etický kódex pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/15445.pdf>

Základné školy:

1. stupeň základných škôl:

- Žiakom, ktorí úspešne absolvovali 1. – 3. ročník a žiakom, ktorí neúspešne absolvovali 4. ročník, sa od 1. septembra 2018 vydávajú vysvedčenia bez uvedenia úrovne SKKR/EKR.
- Žiakom, ktorí úspešne absolvovali 4. ročník, sa od 1. septembra 2018 na vysvedčení s doložkou uvedie označenie úrovne Slovenského kvalifikačného rámca/Európskeho kvalifikačného rámca SKKR/EKR: 1.

2. stupeň základných škôl

- Žiakom, ktorí úspešne absolvovali 5.– 8. ročník a ktorí neúspešne absolvovali 9. ročník, sa v školskom roku 2018/2019 vydávajú vysvedčenia bez uvedenia úrovne SKKR/EKR.
- Žiakom, ktorí úspešne absolvovali 9. ročník sa v školskom roku 2018/2019 na vysvedčení s doložkou uvedie označenie úrovne SKKR/EKR: 2.

Stredné školy:

- Žiakom, ktorí úspešne absolvovali 1. ročník päťročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej škole, do ktorého boli prijatí z ôsmeho ročníka základnej školy sa v školskom roku 2018/2019 na vysvedčení s doložkou uvedie označenie úrovne SKKR/EKR: 2.
- Absolventi, ktorí úspešne absolvovali učebný odbor sa na vysvedčení o záverečnej skúške a výučnom liste uvedie označenie úrovne SKKR/EKR: 3 a absolventom študijných odborov sa na vysvedčení o maturitnej skúške alebo na vysvedčení o maturitnej skúške a výučnom liste uvedie označenie úrovne SKKR/EKR: 4.
- Absolventom vyššieho odborného vzdelávania sa na vysvedčení o absolventskej skúške a absolventskom diplome uvedie označenie úrovne SKKR/EKR: 5.³⁹

³⁹ Prehľad kvalifikácií v SKKR. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/prehľad-kvalifikácii-v-skk/>

2.2. Zabezpečenie kvality v ďalšom odbornom vzdelávaní a príprave

Systém ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy (ĎOVP) predstavuje segment neformálneho vzdelávania, resp. informálneho učenia sa. Ďalším vzdelávaním sa rozumie vzdelávanie vo vzdelávacích inštitúciách ďalšieho vzdelávania, ktoré nadväzuje na školské vzdelávanie alebo iné vzdelávanie nadväzujúce na školské vzdelávanie. Ďalšie vzdelávanie umožňuje získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní. Dáva tiež priestor na uspokojenie záujmov a získanie spôsobilosti zapájať sa do života občianskej spoločnosti. V súlade s platnou legislatívou nemožno úspešným absolvovaním ďalšieho vzdelávania získať stupeň vzdelania.

Svojou podstatou a konceptom ĎOVP nadväzuje na počiatočné odborné vzdelávanie, dopĺňa ho alebo je jeho substitútom v systéme získavania kvalifikácií. Práve tento segment vzdelávania bude v nadchádzajúcom období hrať dôležitú úlohu pri nastavovaní vzdelávacích potrieb a výstupov v súlade s potrebami trhu práce v kontexte prebiehajúcej Priemyselnej revolúcie 4.0. Výhodou tohto segmentu vzdelávania je, že nie je administratívne rigidný ako je tomu v prípade formálneho vzdelávania a v dôsledku nižšej miery regulácie oveľa pružnejšie reaguje na potreby praxe. Z tohto dôvodu je potrebné venovať do budúcnosti zvýšenú pozornosť nielen systému ĎOVP, ale aj jeho kvalite, čo je taktiež jednou z výziev v rámci prípravy nového konceptu zabezpečovania kvality v OVP na európskej úrovni. Celoživotné vzdelávanie v SR, v ktorom ďalšie vzdelávanie nadväzuje na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní upravuje zákon č. 568/2009 Z. z.⁴⁰ a vyhláška č. 97/2010 Z. z.⁴¹.

ĎOVP v akreditovanom vzdelávacom programe je druhom vzdelávania, ktorý vedie k doplneniu, obnoveniu, rozšíreniu alebo prehĺbeniu kvalifikácie potrebnej na výkon odbornej činnosti. Úplnou kvalifikáciou sa rozumie stupeň vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať všetky pracovné činnosti v určitom povolání v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom; úplná kvalifikácia sa môže skladať z viacerých čiastočných kvalifikácií. Čiastočnou kvalifikáciou sa rozumie súbor vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať určitú pracovnú činnosť alebo súbor pracovných činností v určitom povolání v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom.

V nadväznosti na dôležitú úlohu, ktorú bude segment ĎOVP hrať pri nastavovaní vzdelávacích potrieb a výstupov v súlade s potrebami trhu práce, ministerstvo školstva v roku 2019 pripravilo návrh novely zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní, ktorá by zaviedla zmenu čiastočných a úplných kvalifikácií na profesijné kvalifikácie v zmysle Priradovacej správy Slovenského kvalifikačného rámca k Európskemu kvalifikačnému rámcu⁴². Uvedená novela nebola predložená do parlamentu. Postavenie

⁴⁰ Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2009-568>

⁴¹ Vyhláška č. 97/2010 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 15. marca 2010, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii

⁴² Gálllová Ľubica, Junášková Alexandra, Pathóová Ildikó. Priradovacia správa Slovenského kvalifikačného rámca k Európskemu kvalifikačnému rámcu 2017. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/15013.pdf>

čiasťoných a úplných kvalifikácií v systéme SKKR znázorňuje Obrázok 2: Postavenie čiastčoných a úplných kvalifikácií v systéme SKKR.

Obrázok 2: Postavenie čiastčoných a úplných kvalifikácií v systéme SKKR

2.2.1. Zabezpečenie kvality v ďalšom OVP v kontexte európskej spolupráce

V roku 2014 bol v rámci projektu Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií v SR vytvorený Slovenský kvalifikačný rámec (SKKR). SKKR vychádza z Európskeho kvalifikačného rámca (EKR), ktorý slúži ako referenčný nástroj pre rôzne národné kvalifikačné sústavy a rámce v Európe. Zohľadňuje ich rozmanitosť a uľahčuje výklad a porovnávanie kvalifikácií medzi jednotlivými krajinami. Ministerstvo v roku 2017 prostredníctvom tzv. priradovacieho procesu, prepojilo SKKR s Európskym kvalifikačným rámcom. Znamená to, že ostatné štáty EÚ uznali, že SKKR a kvalifikačný systém SR spĺňajú kritériá predpísané odporúčaním o Európskom kvalifikačnom rámci⁴³, súčasťou ktorých je aj súbor kritérií zabezpečovania kvality. Tieto kritériá predstavujú:

- uplatňovanie prístupu založenom na vzdelávacích výstupoch,
- posudzovanie kvalifikácií na základe dohodnutých a transparentných noriem založených na vzdelávacích výstupoch a proces certifikácie;
- zavedenie mechanizmov spätnej väzby a postupov sústavného zdokonaľovania;

⁴³ Odporúčanie Rady z 22. mája 2017 týkajúce sa Európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie, ktorým sa zrušuje odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 23. apríla 2008 o vytvorení Európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32017H0615%2801%29>

- zapojenie relevantných zainteresovaných subjektov do všetkých fáz procesu;
- hodnotiace metódy spájajúce sebahodnotenie a externé preskúmanie;
- zavedenie zabezpečovania kvality ako neoddeliteľnej súčasti vnútorného riadenia subjektov vydávajúcich kvalifikácie;
- jasné a merateľné ciele, normy a usmernenia;
- dostatočné financovanie;
- pravidelné hodnotenie agentúr zabezpečujúcich kvalitu;
- prístupnosť výsledkov hodnotenia v elektronickej podobe.

Úlohou SKKR a EKR je zvyšovať transparentnosť kvalifikačných systémov a umožňovať ich jednoduchšie pochopenie na národnej úrovni, ako aj v zahraničí. SKKR je nástroj, ktorý na základe vopred stanovených kritérií priradzuje určitú úroveň jednotlivým kvalifikáciám, ktoré možno získať v SR. Národné kvalifikácie a rôzne cesty ich získavania (formálne a neformálne vzdelávanie, informálne učenie sa) sa vďaka nemu stávajú zrozumiteľnejšie, porovnateľnejšie, prehľadnejšie a transparentnejšie. Každá kvalifikácia je priradená k jednej z ôsmich úrovní SKKR a tiež EKR.

Základným predpokladom na to, aby aktivity zamerané na nadobudnutie vedomostí, zručností a kompetencií dosiahli stanovený cieľ, je jasné definovanie súhrnu vedomostí, zručností a kompetencií potrebných na nadobudnutie príslušnej kvalifikácie. Za uvedeným účelom ministerstvo v súčinnosti so zástupcami zamestnávateľov, zástupcami zamestnancov, zástupcami územnej samosprávy, zástupcami vzdelávacích inštitúcií a zástupcami ústredných orgánov štátnej správy, vytvára a aktualizuje Národnú sústavu kvalifikácií⁴⁴ (NSK). NSK je verejný register, ktorý obsahuje opisy kvalifikácií uznávaných na Slovensku. Jeho vytvorenie je krokom k vytvoreniu jednotného a transparentného systému uznávania kvalifikácií. Vychádza z predpokladu, že zručnosti, vedomosti a kompetencie, ktoré sú potrebné na získanie kvalifikácie, je možné získať rôznymi cestami vzdelávania a učenia sa a vnesie do procesu získavania kvalifikácií potrebnú flexibilitu a možnosť rýchlo reagovať na potreby trhu práce.

2.2.2. Systém kvality v ďalšom vzdelávaní

Systém ďalšieho vzdelávania rozoznáva niekoľko druhov ďalšieho vzdelávania⁴⁵. Táto správa sa zameriava na ďalšie vzdelávanie, ktoré súvisí s nadobudnutím alebo rozvojom kvalifikácie, t.j. ďalšie odborné, rekvalifikačné a kontinuálne vzdelávanie.

Základom systému zabezpečovania kvality v ďalšom vzdelávaní v SR je akreditácia vzdelávacích programov a vydávanie oprávnení organizáciám na vykonávanie skúšok o odbornej spôsobilosti. Akreditácia vzdelávacieho programu je štátne overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať akreditovaný vzdelávací program na základe splnenia podmienok ustanovených zákonom o celoživotnom vzdelávaní.

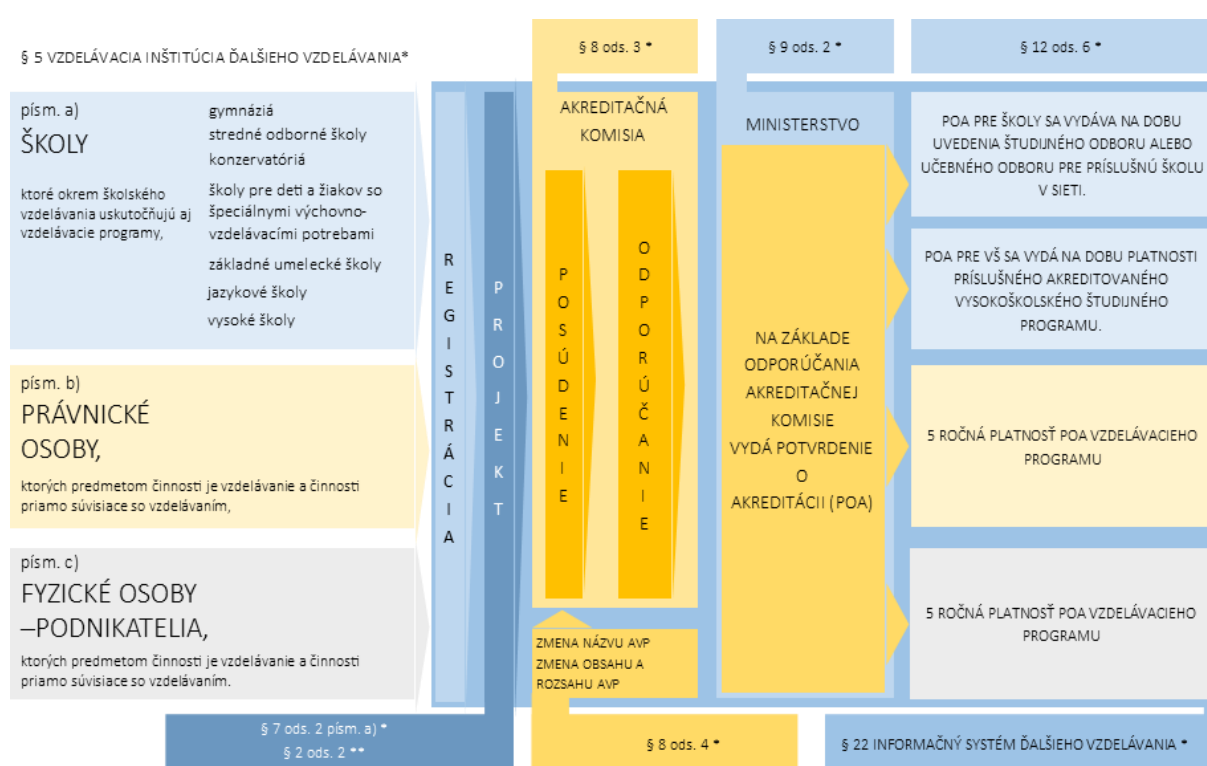
⁴⁴ Národná sústava kvalifikácií, <https://www.kvalifikacie.sk>

⁴⁵ Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2009-568>, § 4 ods. 1.

Transparentné a presné vymedzenie úloh a postavenia vzdelávacích inštitúcií, oprávnených vzdelávacích inštitúcií, ministerstva a akreditačnej komisie, je kľúčové pre definovanie kompetencií jednotlivých zúčastnených strán v systéme zabezpečovania kvality.

Úlohou Akreditačnej komisie pre ďalšie vzdelávanie⁴⁶ je objektívne posúdenie a vyhodnotenie jednotlivých vzdelávacích projektov. O vydaní akreditácie rozhoduje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, ktoré na základe odporúčania akreditačnej komisie vydá vzdelávacej inštitúcii potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu (POA) a súčasne v súlade s platnou legislatívou dohliada na dodržiavanie podmienok akreditácie. Obrázok 3 znázorňuje proces vydávania potvrdení o akreditácii vzdelávacích programov (POA).

Obrázok 3: Prehľad procesu vydávania POA a súvisiacich legislatívnych ustanovení

* Zákon č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

** VYHLÁŠKA č. 97/2010 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii

⁴⁶ Štatút Akreditačnej komisie pre ďalšie vzdelávanie <https://www.minedu.sk/statut-akreditacnej-komisie-pre-dalsie-vzdelavanie/> [online]. [cit. 2020-05-14].

V súlade s platnými právnymi predpismi môže byť vzdelávacou inštitúciou:

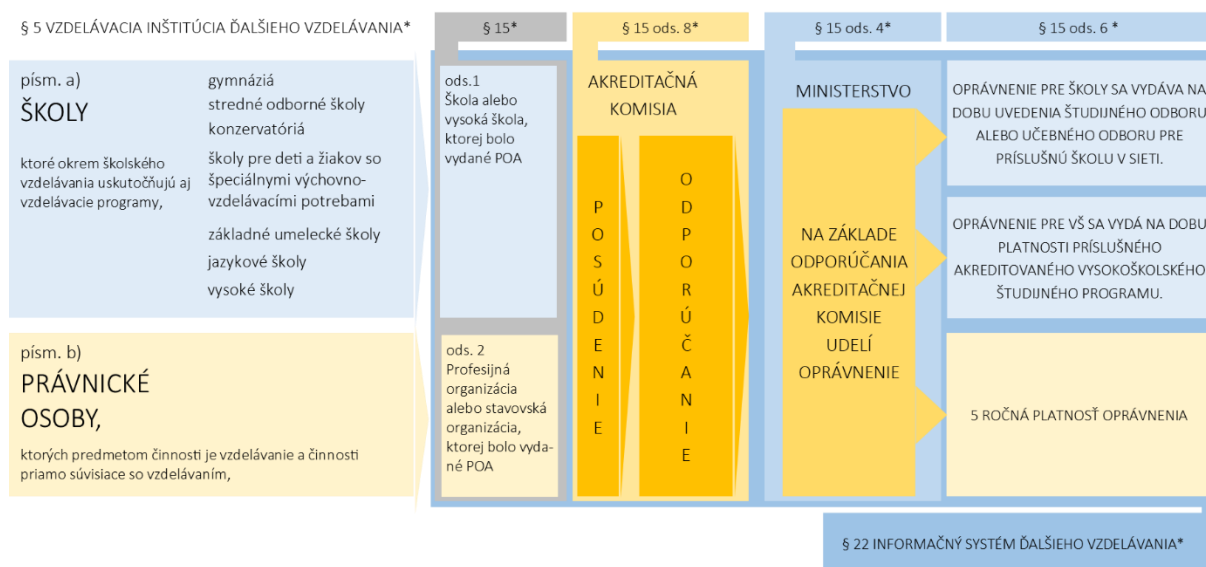
- škola (gymnázium, stredná odborná škola, škola pre deti a žiakov so špeciálnym výchovno-vzdelávacími potrebami), ktorá okrem školského vzdelávania uskutočňuje aj vzdelávacie programy
- právnická osoba, ktorej predmetom činnosti je vzdelávanie a činnosti priamo súvisiace so vzdelávaním, prípadne
- fyzická osoba, ktorej predmetom činnosti je vzdelávanie a činnosti priamo súvisiace so vzdelávaním.

Oprávnenou vzdelávacou inštitúciou môže byť:

- škola alebo vysoká škola, ktorej bolo vydané POA
- profesijná organizácia alebo stavovská organizácia, ktorej bolo vydané POA

V závislosti od toho, aký typ organizácie je vzdelávacou inštitúciou alebo oprávnenou vzdelávacou inštitúciou, rozlišuje systém ďalšieho OVP rôzne dĺžky platnosti potvrdenia o akreditácii alebo oprávnenia. Obrázok 4 znázorňuje proces vydávania oprávnení, umožňuje lepšie pochopiť postavenie a úlohu jednotlivých zúčastnených strán systému ĎOVP.

Obrázok 4: Prehľad procesu vydávania OPRÁVNENÍ a súvisiacich legislatívnych ustanovení

* Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

2.2.3. Informačný systém ďalšieho vzdelávania

Všetky akreditované vzdelávacie programy a oprávnené inštitúcie (ako aj ďalšie informácie, napr. termíny skúšok o odbornej spôsobilosti) zverejňuje MŠVVŠ SR v Informačnom systéme ďalšieho vzdelávania⁴⁷ (ISĎV). Účastníci vzdelávacích programov, a uchádzači o skúšku na overenie odbornej spôsobilosti využívajú ISDV ako zdroj informácií v oblasti ďalšieho vzdelávania.

Informačný systém ďalšieho vzdelávania bol zriadený na základe zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a slúži ako informačno – poradenský nástroj podporujúci rozvoj ďalšieho vzdelávania v Slovenskej republike. ISĎV je určený predovšetkým vzdelávacím inštitúciám uchádzajúcim sa o akreditáciu programov ďalšieho vzdelávania a účastníkom vzdelávania, pre ktorých poskytuje základné informácie o akreditovaných programoch ďalšieho vzdelávania vo forme špecifikácie poskytovateľa vzdelávania, typov ponúkaných vzdelávacích programov a vzdelávacích modulov. Poskytuje základné informácie o procese overovania odbornej spôsobilosti a zoznam inštitúcií, ktorým boli vydané oprávnenia na vykonávanie skúšok na overenie odbornej spôsobilosti.

Informačný systém ďalšieho vzdelávania (ISĎV) tvorí:

- register vzdelávacích inštitúcií, ktoré uskutočňujú akreditované vzdelávacie programy,
- register oprávnených vzdelávacích inštitúcií,
- register AVP,
- register účastníkov ďalšieho vzdelávania.

Jednou z funkcií ISĎV je automatické vyradovanie neplatných POA a oprávnení, čo pomáha zabezpečovať aktuálnosť ponuky ďalšieho OVP. Súčasťou ISĎV je aj register účastníkov ďalšieho vzdelávania, ktorý umožňuje štatistické sledovania, napr. účasti v programoch ďalšieho vzdelávania, absolvovania záverečných skúšok a skúšok odbornej spôsobilosti, vydaných osvedčení.

ISĎV predstavuje výrazný prvok v systéme kvality ĎOVP na Slovensku. Automatizáciou procesov, vďaka prepojeniu registrov a elektronickým spracovaním agendy, umožňuje znížiť počet chýb, ktoré žiadatelia o akreditáciu vzdelávacieho programu využívajú ISĎV počas celého procesu akreditácie vzdelávacieho programu, ktorý prebieha výlučne v elektronickej forme. Žiadosť o akreditáciu vzdelávacieho programu, musí byť vypracovaná v súlade s požiadavkami definovanými v zákone č. 568/2009 Z. z.

V prípade, že žiadosť obsahuje všetky formálne náležitosti definované platnou legislatívou, je daná na odborné posúdenie odbornému posudzovateľovi. V prípade, že žiadosť nespĺňa podmienky akreditácie, alebo nie sú doplnené požadované doklady do 30 dní od vyzvania na predloženie chýbajúcich dokladov, je vydané rozhodnutie o neudelení POA. V prípade, že žiadosť vzdelávacej inštitúcie spĺňa podmienky akreditácie, je vydané POA.

⁴⁷ Informačný systém ďalšieho vzdelávania: <http://isdv.iedu.sk/> [online]. [cit. 2020-05-14].

POA sa vydáva na päť rokov. Po uplynutí uvedenej lehoty musí žiadateľ nanovo predložiť žiadosť a projekt vzdelávacieho programu, ktorý musí spĺňať podmienky akreditácie. V prípade, že je žiadateľom škola sa POA vydáva na obdobie zaradenia študijného odboru v sieti. Uvedeným spôsobom, je zabezpečená pravidelná aktualizácia obsahu vzdelávania.

Predmetom akreditácie sú iba tie vzdelávacie programy, ktoré preukázateľne vedú k:

- doplneniu,
- obnoveniu,
- rozšíreniu alebo
- prehĺbeniu kvalifikácie potrebnej na výkon odbornej činnosti, a teda sú odborne zamerané.

Na akreditáciu nie je možné predkladať vzdelávacie programy, pri ktorých chýba nadväznosť na výkon pracovnej činnosti v určitom povolání, programy zamerané na získanie všeobecných kompetencií – napr. všeobecne zamerané počítačové vzdelávacie programy, vzdelávacie programy zamerané na získanie komunikačných a iných „mäkkých“ zručností, všeobecných manažérskych zručností a pod. a iné všeobecne zamerané vzdelávacie programy, s účinnosťou od 1. 6. 2017 ani žiadne jazykové vzdelávacie programy a odborne zamerané jazykové vzdelávacie programy. Pokyny k vypracovaniu žiadosti tvoria súčasť ISĎV a slúžia k sprehľadneniu procesu vydávania potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu.⁴⁸

Stanovený profil absolventa vzdelávacieho programu musí byť popisom vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré účastník vzdelávania získa úspešným absolvovaním vzdelávacieho programu, a ktoré vytvárajú spôsobilosť na výkon pracovnej činnosti v určitom povolání.

V oblasti počítačových zručností je možné na akreditáciu predložiť iba odborne zameraný vzdelávací program.

2.2.4. Zabezpečovanie kvality v akreditovaných vzdelávacích programoch

Súčasný systém kvality AVP deklaruje kvalitu výstupov ĎOVP osvedčením o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu, ktorá stojí na niekoľkých pilieroch.

1. Odborný garant vzdelávacieho programu musí spĺňať zákonom stanovené kritéria. Odborný garant je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej a lektorskej spôsobilosti zodpovedá za kvalitu projektu vzdelávacieho programu, za kvalitu jeho uskutočňovania a za koordináciu činnosti lektorov. Každý vzdelávací program/modul musí mať odborného garanta. Odborný garant môže aj nemusí pôsobiť ako lektor. V závislosti od obsahového zamerania vzdelávacieho programu musí odborný garant spĺňať tieto požiadavky.

⁴⁸ pozri Pokyn k vypracovaniu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu http://isdv.iedu.sk/Documents/Pokyn_vypracovanie.rtf

2. Lektor vzdelávacieho programu je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej spôsobilosti uskutočňuje vzdelávaciu činnosť. Lektor musí v závislosti od obsahového zamerania akreditovaného vzdelávacieho programu spĺňať tieto požiadavky .

Odborná spôsobilosť garanta sa preukazuje príslušným dokladom o vzdelaní a potvrdením zamestnávateľa o dĺžke odbornej praxe.

Lektorská spôsobilosť lektora sa preukazuje dokladom o absolvovaní vzdelávania zameraného na rozvoj lektorských kompetencií alebo potvrdením vzdelávacej inštitúcie o výkone lektorskej činnosti lektora za príslušné obdobie s uvedením obsahového zamerania a jej rozsahu najmenej po dobu šiestich mesiacov. Lektorské skúsenosti musia byť preukázané v oblasti ďalšieho vzdelávania (vzdelávania dospelých v neformálnom systéme). Pedagogická spôsobilosť vo formálnom systéme nie je považovaná na lektorskú spôsobilosť podľa zákona č. 568/2009 Z. z.

Súčasťou dokumentácie akreditovaného vzdelávacieho programu v súlade s § 2 vyhlášky č. 97/2010 Z. z. sú:

- projekt akreditovaného vzdelávacieho programu (ktorý tvorí prílohu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu),
- katalógový list účastníkov AVP,
- výkaz o uskutočňovaní AVP,
- výkaz o materiálnom, technickom a priestorovom zabezpečení AVP,
- protokol o záverečnej skúške každého účastníka AVP,
- hodnotenie kvality.

Hodnotenie kvality uskutočneného akreditovaného vzdelávacieho programu účastníkmi ďalšieho vzdelávania je zamerané najmä na:

- aktuálnosť obsahu vzdelávania,
- kvalitu lektorského zabezpečenia a,
- úroveň organizačného zabezpečenia vzdelávania,
- materiálno-technického zabezpečenia vzdelávania.

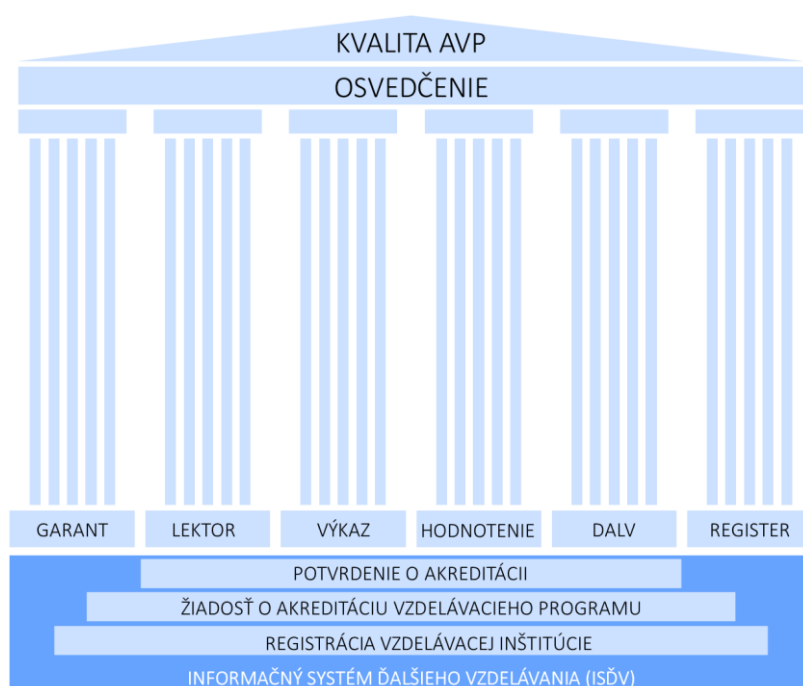
Hodnotenie kvality tak predstavuje významný prvok transparentnosti v ďalšom OVP. Zo systémového pohľadu sa tak eliminuje dopad náhodného výberu pri kontrole, spolu s vyjadrením poskytovateľa OVP je spätná väzba a hodnotenie účastníka AVP súčasťou každej realizácie AVP.

Okrem registra účastníkov ďalšieho vzdelávania v ISĐV, upravuje zákon č. 568/2009 Z. z. aj poskytovanie informácií pre štatistické účely. Vzdelávacia inštitúcia, ktorá uskutočňuje v príslušnom kalendárnom roku ďalšie vzdelávanie, je povinná do 15. februára nasledujúceho roku poskytnúť ministerstvu údaje o počte zamestnancov zabezpečujúcich proces vzdelávania, o zdrojoch financovania vzdelávania, o vekovej a vzdelanostnej štruktúre účastníkov ďalšieho vzdelávania a o vzdelávacích činnostiach inštitúcie. Za uvedeným účelom vedie ministerstvo školstva Rezortný štatistický výkaz o ďalšom vzdelávaní – DALV. Formou DALV MŠVVŠ SR zbiera informácie o inštitúciách v oblasti

d'alsieho vzdelávania, o účastníkoch d'alsieho vzdelávania, zdrojoch financovania, pedagogických a organizačných pracovníkoch a o realizovaných vzdelávacích aktivitách za predchádzajúci kalendárny rok.⁴⁹

Systém kvality akreditovaných vzdelávacích programov (AVP) zobrazuje nasledovná schéma (pozri Obrázok 5: Súčasný systém kvality AVP).

Obrázok 5: Súčasný systém kvality AVP

2.2.5. Zabezpečovanie kvality skúšky odbornej spôsobilosti

V prípade, že má uchádzač záujem o overenie odbornej spôsobilosti vo vybranej kvalifikácii, môže si za predpokladu splnenia požiadaviek na zdravotný stav a vzdelanie, vybrať z dvoch možností a k žiadosti oprávnenej vzdelávacej inštitúcie na vykonanie skúšky musí priložiť:

- osvedčenie o absolvovaní AVP⁵⁰, alebo
- potvrdenie zamestnávateľa o najmenej 5-ročnej praxi v príslušnom odbore.

Flexibilita systému sa prejavuje možnosťou výberu z týchto dvoch alternatív.

⁴⁹ Podrobné informácie o DALV-e sú uverejnené na https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/zber-udajov/vykazy-typu-dalv-msvvs-sr.html?page_id=9987

⁵⁰ Vzdelávacia inštitúcia, môže osvedčenie o absolvovaní AVP vydať iba účastníkom AVP, ktorí úspešne absolvovali záverečnú skúšku. Záverečnú skúšku AVP môže vykonať iba účastník, ktorý absolvoval najmenej 75 % výučby. Obsah záverečnej skúšky AVP však pokrýva 100 % výučby AVP. Uvedené mechanizmy, zabezpečujú adekvátnu prípravu uchádzačov na skúšku na overenie odbornej spôsobilosti.

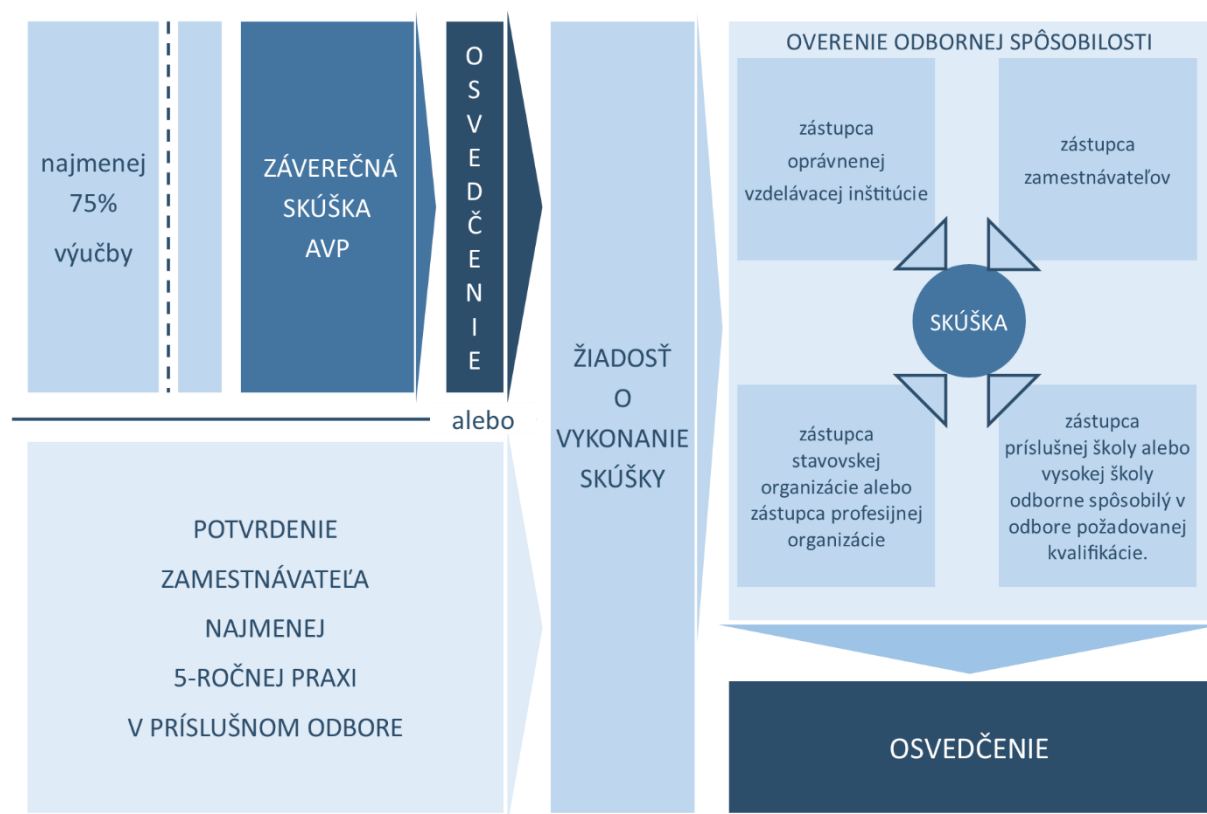
Uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania a overenie a hodnotenie odbornej spôsobilosti podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie žiadateľa, ktorého žiadosť spĺňa požiadavky zákona sa uskutočňuje skúškou.⁵¹

Skúšobnú komisiu k skúške zostavuje a menuje oprávnená vzdelávacia inštitúcia a tvoria ju zástupca oprávnenej vzdelávacej inštitúcie, stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie, zamestnávateľov a zástupca príslušnej školy alebo vysokej školy.

V roku 2019 bolo realizovaných 390 termínov skúšok na overenie odbornej spôsobilosti, z toho stavovské a profesijné organizácie realizovali 284 termínov a školy 106 termínov.

Proces overovania odbornej spôsobilosti prebieha v dvoch častiach, ktoré znázorňuje nasledovná schéma (**Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.**).

Obrázok 6: Overovanie odbornej spôsobilosti

2.2.6. Kontrola

Kontrolu dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacích programov a vykonávania skúšok na overenie odbornej spôsobilosti vykonáva MŠVVŠ SR v zmysle zákona o celoživotnom vzdelávaní. Predmetom kontroly AVP je:

⁵¹ Pozri § 17 ods. 1 zákona č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní

- vedenie dokumentácie vzdelávacieho programu,
- hodnotenie úrovne, dodržiavanie učebného plánu a učebných osnov,
- overenie zodpovedajúceho personálneho, materiálneho a technického zabezpečenia,
- overenie pravdivosti dokladov o právnej subjektivite, názve a adrese vzdelávacej inštitúcie.

Predmetom kontroly oprávnení na vykonávanie skúšky na overenie odbornej spôsobilosti je:

- platnosť potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu,
- dodržiavanie hodnotiacich štandardov ustanovených na hodnotenie čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie, na ktorú získala oprávnenie,
- overenie zodpovedajúceho personálneho, materiálneho a technického zabezpečenia,
- overenie pravdivosti dokladov o právnej subjektivite, názve a adrese vzdelávacej inštitúcie.

V prípade zistenia nedostatkov alebo porušení podmienok MŠVVŠ SR požiadajú kontrolovaný subjekt o nápravu, v prípade, že k nej nedôjde, odníme POA alebo oprávnenie.

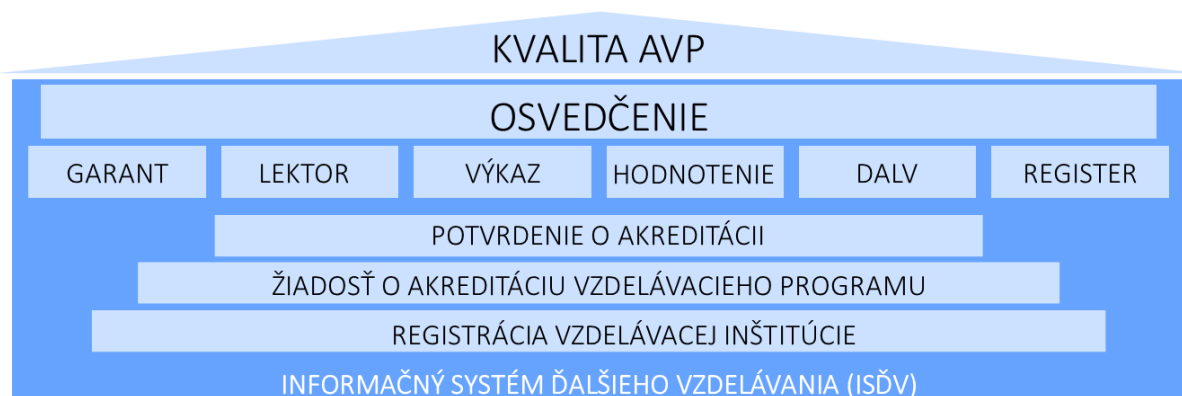
2.2.7. Záver

Zákon č. 568/2009 Z. z. predstavuje kvalitný základ pre rozvoj ĎOVP na Slovensku, o čom svedčia súčasné výsledky v oblasti kvality akreditovaných vzdelávacích programov a v oblasti kvality overovania odbornej spôsobilosti:

- viac ako 100 000 osvedčení o absolvovaní AVP vo viac ako 9000 realizácii AVP v období 2010-2019,
- viac ako 6 000 osvedčení o úplnej kvalifikácii vydaných uchádzačom o skúšku na overenie odbornej spôsobilosti, vo viac ako 2500 termínoch skúšok v období 2013-2019.

V súčasnosti prebiehajú viaceré projekty rozvoja a optimalizácie jednotlivých funkcionalít ISĎV. Rozšírenie súčasných funkcionalít ISĎV o ďalšie piliere systému kvality AVP – napr. vedenie dokumentácie v elektronickej podobe, prepojenia registra účastníkov ďalšieho vzdelávania so spätnou väzbou od účastníkov programov, a iné, a ich zavedenie do legislatívy (novela zákona o CŽV) môžu výrazne ovplyvniť kvalitu ĎOVP na Slovensku.

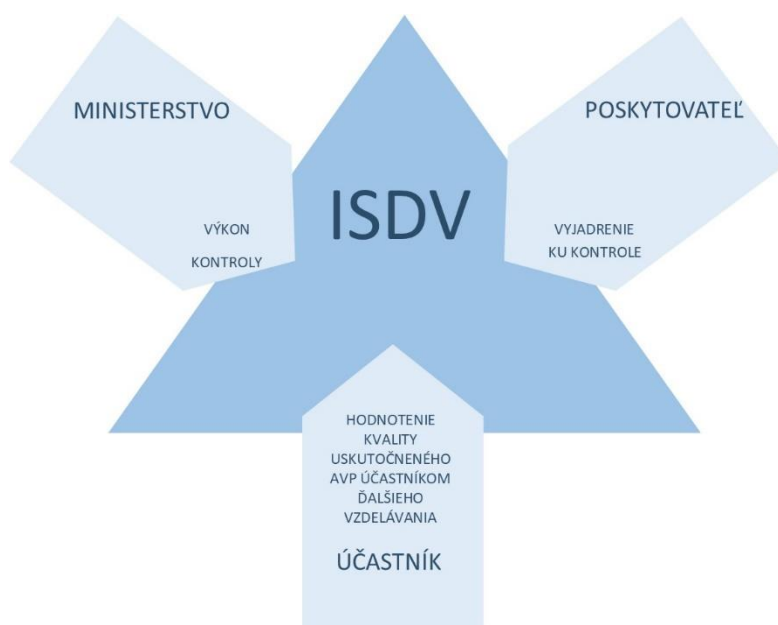
Obrázok 7: Kvalita AVP ako výstup implementácie projektov optimalizácie funkcionalít ISĎV

Ďalším príkladom zvýšenia kvality ĎOVP na Slovensku, prostredníctvom rozvoja funkcionalít ISĎV, môže byť prípadné prepojenie poskytovania spätnej väzby poskytovateľa, ministerstva a účastníka ĎOVP.

V súčasnosti je výstupom kontroly ministerstva písomný protokol (ktorý overuje vedenie dokumentácie, vrátane hodnotenia kvality AVP účastníkmi ďalšieho vzdelávania), ku ktorému poskytovateľ poskytuje vyjadrenie rovnako vo forme tlačeneho dokumentu. Hodnotenie kvality uskutočneného AVP účastníkom ďalšieho vzdelávania však zostáva v písomnej podobe v dokumentácii realizácie vzdelávacieho programu. Prepojenie uvedených výstupov, by malo za následok zvýšenie systému kvality a transparentnosti ĎOVP na Slovensku. Realizácia prepojenia, je však opäť podmienená zmenou legislatívy.

Obrázok 8: Transparentnosť systému kvality v ďalšom OVP

3. ZABEZPEČOVANIE KVALITY NA ÚROVNI VÚC

Otázka kvality je vo vzdelávaní mimoriadne dôležitou a aktuálnou témou. Používanie pojmu kvalita je veľmi frekventované, avšak často bez presnejšieho vymedzenia. Absentuje definícia pojmu kvalita školy, nie sú definované oficiálne kritériá, ktoré by túto kvalitu určovali. Princíp kvality je kľúčovým princípom všeobecného aj odborného vzdelávania a prípravy. Vzdelávanie je dynamický proces, utváraný štruktúrou pravidiel, rozhodnutí, vzťahov, konkrétnych činov a ich dôsledkov. Každá škola má svoju jedinečnú štruktúru. Preto nie je jednoduché vyjadriť kvalitu školy – kvalita školy nie je absolútnou hodnotou.

Samosprávne územné celky tvoria ďalšiu zložku riadenia a zabezpečovania kvality počiatočného alebo pokračujúceho odborného vzdelávania a prípravy - tentokrát na regionálnej úrovni - ako zriaďovatelia stredných odborných škôl. Hlavné úlohy samosprávneho kraja určuje zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov⁵², podľa ktorého kraj:

- a) zriaďuje a zrušuje siete stredných škôl,
- b) určuje pre každú strednú školu vo svojej územnej pôsobnosti najvyšší počet žiakov prvého ročníka v dennej forme štúdia.

Samosprávny kraj spolupracuje s riaditeľmi jednotlivých škôl pri zabezpečovaní pedagogicko-organizačnej, materiálnej a finančnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu a dbá na efektivitu časti školskej siete vo svojej pôsobnosti – rozhoduje o zrušení alebo zriaďovaní škôl, ale aj o zavedení nových študijných a učebných odborov. Povinnosťou samosprávneho kraja je prerokovať s riaditeľmi škôl koncepciu rozvoja škôl a tiež správu o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach škôl, ktorú svojmu zriaďovateľovi predkladá každoročne škola v zmysle par. 7 písm. g uvedeného zákona.

Kvalita a dobré meno školy závisí v prvom rade od ľudí, ktorí v nej pracujú. Je preto nevyhnutné priebežne vytvárať podmienky na:

- 1) profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov – zlepšovanie profesijných kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých typoch stredných škôl,
- 2) zapojenie odborníkov z praxe do teoretického aj praktického vyučovania na škole,
- 3) stáže pedagogických zamestnancov SOŠ v podnikoch,
- 4) zahraničné stáže a výmeny pedagogických zamestnancov,
- 5) na čo najširšie zapojenie pedagogických zamestnancov do národných aj medzinárodných projektov,
- 6) rozvoj kvality manažmentu škôl v oblasti riadenia a manažérskych zručností.

⁵² Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2001-575>

Aby sa zamestnanci, študenti aj verejnosť v škole cítili dobre, musia byť priestory školy na primeranej stavebno-technickej a estetickej úrovni. Medzi prioritné opatrenia patria:

- 1) zvyšovať energetickú efektívnosť budov škôl a školských zariadení.
- 2) rekonštruovať a modernizovať budovy a areály škôl a internátov tak, aby boli využiteľné aj na vzdelávacie, sociálne, kultúrne, športové a spoločenské služby a podujatia pre verejnosť.

Kvalitné vzdelávanie je podmienené moderným materiálno-technickým vybavením školy. Všetky školy preto musia priebežne podľa svojho zamerania obnovovať a modernizovať:

- vybavenie bežných tried/učební a odborných učební/laboratórií,
- vybavenie dielní a centier odborného vzdelávania a prípravy,
- vybavenie školských knižníc a klubov,
- učebnice a učebné pomôcky,
- digitálne technológie.

Popri špičkových pedagógoch a modernom vybavení je súčasťou zvyšovania kvality stredných škôl aj vytvorenie systému pravidelného sledovania a vyhodnocovania ich kvality. TSK zavádza systém manažérstva kvality na stredných školách vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti v rámci projektu „HOM – hodnotenie, odmeňovanie, motivácia“ podporeného z Európskeho sociálneho fondu.

Pre hodnotenie kvality na úrovni inštitúcií aj poskytovateľov odborného vzdelávania a prípravy boli zavedené rôzne postupy. Vhodným nástrojom zabezpečovania kvality a rozvoja je metodológia vzájomného hodnotenia (peer review). Metóda vzájomného hodnotenia môže stavať na aktivitách v oblasti kvality, ktoré sa už používajú v inštitúciách a u poskytovateľov OVP, je efektívna z hľadiska nákladov a posilňuje vytváranie sietí a výmenu skúseností medzi poskytovateľmi OVP, ale aj ďalšími inštitúciami. Túto metódu začal TSK v školskom roku 2018/2019 pilotne overovať na jednom gymnáziu a jednej strednej odbornej škole v regióne.

V školskom roku 2019/2020 sa zavádza metóda peer review aj na ostatných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK. Hlavnými aktérmi v procese zavádzania kvality na školách sú práve pedagogickí a odborní zamestnanci škôl. V rámci projektu HOM bola vytvorená sieť školských koordinátorov kvality pôsobiacich na každej škole. Koordinátori kvality absolvovali školenie, ktorým si rozšírili profesijné kompetencie z oblasti zabezpečovania kvality vo vzdelávaní, nastavovania indikátorov kvality, zoznámili sa nielen s procesmi sebahodnotenia škôl – s ich spôsobmi, metódami a formami, ale aj s procesmi vonkajšieho hodnotenia. Školenia koordinátorov kvality zabezpečuje Štátny inštitút odborného vzdelávania na základe memoranda o spolupráci podpísanom medzi oboma inštitúciami začiatkom 2020. Projekt umožní nastaviť procesy vzájomného hodnotenia, vybrať jednotlivých aktérov v zabezpečovaní kvality, upevniť pozíciu koordinátorov kvality v rámci škôl a vypracovať akčné plány na zlepšenie procesov na škole (návrh vlastného systému riadenia kvality). Zavedením systému vzájomného hodnotenia kvality na stredných školách TSK sleduje zvýšenie kvality, atraktivity a konkurencieschopnosti stredných škôl v Trenčianskom kraji.

3.1. Plánovanie výkonov

Samosprávny kraj má kompetenciu určovať počty žiakov prvých ročníkov v dennej forme štúdia pre stredné školy vo svojej územnej pôsobnosti podľa jednotlivých študijných odborov a jednotlivých učebných odborov pre prijímacie konanie pre nasledujúci školský rok.

Uvedená kompetencia bola daná samosprávnemu kraju zákonom č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

TSK podľa § 31 ods. 2 a ods. 3 zákona č. 61/2015 Z. z. po prerokovaní v Krajskej rade pre odborné vzdelávanie a prípravu pri TSK určoval do 31. októbra všeobecne záväzným nariadením (VZN) pre stredné školy vo svojej územnej pôsobnosti počet tried prvého ročníka v dennej forme štúdia v členení na jednotlivé študijné odbory alebo na jednotlivé učebné odbory a počet spoločných tried prvého ročníka v členení na jednotlivé príbuzné študijné odbory alebo na jednotlivé príbuzné učebné odbory, financovaných podľa zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov pre prijímacie konanie pre nasledujúci školský rok podľa:

- a) regionálnej stratégie výchovy a vzdelávania v stredných školách („Stratégia rozvoja stredného odborného školstva v Trenčianskom samosprávnom kraji na roky 2013 – 2020“),
- b) analýz a prognóz o vývoji trhu práce vo svojej územnej pôsobnosti (zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR),
- c) násobku predpokladaného počtu žiakov posledného ročníka základných škôl určeného ministerstvom školstva každoročne do 30. júna pre každý samosprávny kraj (zdroj: webové sídlo MŠVVaŠ SR),
- d) spolupráce strednej odbornej školy so zamestnávateľom na základe zmluvy o duálnom vzdelávaní,
- e) spolupráce strednej odbornej školy so zamestnávateľom na základe zmluvy o poskytovaní praktického vyučovania,
- f) oprávnenia strednej odbornej školy používať označenie centrum odborného vzdelávania a prípravy,
- g) percentuálneho podielu evidovaných nezamestnaných absolventov na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny vo vzťahu k počtu absolventov strednej školy v danom študijnom odbore alebo v danom učebnom odbore (zdroj: webové sídlo Centra vedecko-technických informácií SR),
- h) výsledkov monitorovania a hodnotenia kvality výchovy a vzdelávania vykonaných Štátnou školskou inšpekciou,
- i) výsledkov hodnotenia externej časti maturitnej skúšky a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky,
- j) výsledkov teoretickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, absolventskej skúšky a záverečnej skúšky,
- k) výsledkov z celoslovenských kôl súťaží alebo predmetových olympiád a výsledkov medzinárodných kôl súťaží alebo predmetových olympiád,
- l) účasti strednej školy v medzinárodných projektoch alebo medzinárodných programoch,

m) ďalších kritérií určených samosprávnym krajom.

S účinnosťou od 1. septembra 2018 novela zákona o odbornom vzdelávaní komplexne upravila aj kompetenciu samosprávnych krajov v oblasti určovania počtu žiakov prvých ročníkov stredných škôl v jednotlivých učebných a študijných odboroch, čo v praxi znamená, že určovanie počtu budúcoročných prvákov - stredoškolákov podľa jednotlivých študijných a učebných odborov nepodlieha schvaľovaniu krajským zastupiteľstvom ani vydávaniu všeobecne záväzného nariadenia. Táto kompetencia plne prešla na samosprávny kraj a Krajskú radu pre odborné vzdelávanie a prípravu, čím sa celý proces určovania počtu žiakov prvých ročníkov stredných škôl značne zjednodušil. Samosprávny kraj vykonáva túto pôsobnosť na základe:

- prerokovania so zriaďovateľmi stredných škôl,
- odporúčania Krajskej rady pre odborné vzdelávanie a prípravu pri TSK,
- v súlade so záväznými kritériami, ktoré určuje MŠVVaŠ SR.

Základnými vstupnými dátami od 1. septembra 2018 zostali:

- analýzy a prognózy o vývoji potrieb trhu práce,
- rámcová prognóza novoprijatých žiakov stredných škôl na príslušný školský rok určená MŠVVŠ SR,
- verifikovaná dodatočná potreba trhu práce určená Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ÚPSVaR SR).

Strategickým zámerom TSK pri určovaní počtu žiakov je:

- stabilizovať počet žiakov gymnázií vo výške 20% z predpokladaného počtu žiakov,
- dosiahnuť 17% podiel počtu žiakov v skupine odborov 63 a 64 – Ekonomika, organizácia, obchod a služby z predpokladaného počtu žiakov,
- dosiahnuť 63% podiel počtu žiakov v technických a iných odboroch z celkového počtu žiakov končiacich ZŠ.

3.2. Krajská rada pre OVP

Poradným orgánom predsedu samosprávneho kraja v oblasti odborného vzdelávania a prípravy je krajská rada pre odborné vzdelávanie a prípravu (ďalej len „KR OVP“). Funkcionality KR OVP sú popísané na str. 20.

Krajská rada pre OVP pri TSK má v súčasnosti 28 členov, ktorí zastupujú celé spektrum inštitúcií podieľajúcich sa na koordinácii odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce. KR OVP pri TSK operatívne reaguje na potreby podnikateľskej sféry v oblasti vzdelávania v regióne. Na zasadnutiach KR OVP sa vytvára priestor na odbornú diskusiu všetkých zainteresovaných strán, aby sa odborné vzdelávanie stále viac prispôbovalo potrebám praxe.

3.3. Vzdelávanie pre trh práce

Medzi hlavné prioritné oblasti rozvoja stredného odborného školstva v TSK patrí vzdelávanie pre potreby trhu práce. Uplatniteľnosť absolventov stredných škôl na trhu práce je kľúčovým ukazovateľom účelnosti vzdelávacieho systému v kraji. Nakoľko vzdelávací systém v súčasnosti nereflektuje v dostatočnej miere potreby praxe, je nevyhnutné zintenzívniť komunikáciu a spoluprácu medzi TSK a jednotlivými školami na jednej strane a podnikmi a stavovskými a profesijnými organizáciami (SaPO) na druhej strane.

TSK určuje každý rok počty tried prvých ročníkov pre stredné školy v územnej pôsobnosti kraja so zreteľom na demografický vývoj počtu žiakov, podľa kritérií daných zákonom a predovšetkým podľa potrieb trhu práce. Plánovaniu výkonov predchádza pracovné stretnutie so všetkými riaditeľmi úradov práce v Trenčianskom kraji a so zástupcami zamestnávateľov, na ktorom je verifikovaná dodatočná potreba trhu práce určená Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny s aktuálnymi potrebami trhu práce v Trenčianskom kraji. Takto vzniknutá prognóza slúži ako podklad pri vypracovaní požiadaviek riaditeľov stredných škôl v územnej pôsobnosti kraja na určenie počtu žiakov následného prvého ročníka v jednotlivých študijných a učebných odboroch.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny vylepšilo metodiky na zisťovanie dodatočnej potreby trhu práce. Stále viac zamestnávateľov sa zapája do zisťovania požadovaných profesií. Kým v školskom roku 2016/2017 bola Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny uvedená dodatočná potreba trhu práce 2 569 pracovných pozícií, pre školský rok 2020/2021 sa do zisťovania požadovaných profesií zapojilo viac zamestnávateľov a dodatočná potreba trhu práce bola až 4 912 pracovných pozícií.

Disproporcia medzi dodatočnou potrebou absolventov stredných škôl požadovaných trhom práce a prognózou očakávaného počtu žiakov určenou MŠVVaŠ SR je uvedená v nasledujúcej tabuľke:

Školský rok	Dodatočná potreba trhu práce (ÚPSVaR)	Dodatočná potreba trhu práce (regionálni zamestnávateľia)	Prognóza MŠVVaŠ SR (očakávaný počet prvákov)	Rozdiel (prognóza – regionálna DPTP)
2016/2017	2 569	nezisťovalo sa	4 268	1 699
2017/2018	3 337	3 369	4 112	743
2018/2019	3 912	4 373	4 080	-289
2019/2020	4 031	4 455	4 144	-311
2020/2021	4 912	5 036	4 193	-843

Neustále pretrvávajú rozpor medzi dodatočnými potrebami trhu práce určenými každoročne ÚPSVaR SR podľa jednotlivých študijných odborov a učebných odborov pre TSK a reálnymi potrebami zamestnávateľov v Trenčianskom kraji. Očakávaný počet prvákov určený MŠVVaŠ SR nepokrýva požadované potreby trhu práce, čomu nasvedčuje aj znižovanie absolventskej miery nezamestnanosti v Trenčianskom kraji. Kým v máji 2016 bola pre stredné školy AMN 6,2%, v máji 2019 bola hodnota AMN 3,0%⁵³

3.4. Racionalizácia škôl

TSK v priebehu uplynulých štyroch rokov systematicky pristupuje k opatreniam, ktoré vedú k posilneniu stredného odborného školstva a k výchove kvalifikovaných absolventov, po ktorých je na trhu práce zvýšený dopyt. Cieľom racionalizačných opatrení je nielen znížiť nezamestnanosť v kraji, ale aj zefektívniť fungovanie systému stredných škôl na území kraja a spraviť ho flexibilnejším pri reagovaní na potreby trhu práce.

TSK každoročne optimalizuje sieť stredných škôl a sieť študijných a učebných odborov, a to nielen so zreteľom na demografický vývoj počtu žiakov, ale najmä s prihliadnutím na požiadavky trhu práce.

⁵³ Regionálne školstvo. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/skolstvo/regionalne-skolstvo.html?page_id=10267

3.5. Aktivity na podporu odborného vzdelávania

Fungujúcu spoluprácu stredných odborných škôl so zamestnávateľmi považujeme za základný predpoklad prepojenia vzdelania s praxou. Preto v TSK pristúpili k podpisu memoránd o spolupráci medzi strednými odbornými školami, zamestnávateľmi a profesijnými organizáciami ešte pred zavedením systému duálneho vzdelávania. Do dnešného dňa sa podpísalo celkovo 23 memoránd medzi 21 SOŠ, takmer 300 zamestnávateľmi a 20 stavovskými, resp. profesijnými organizáciami. Cieľom memoránd bolo zvýšenie záujmu podnikateľskej sféry, mapovanie potrieb trhu práce, príprava nových študijných a učebných odborov, zabezpečenie praktického vyučovania, materiálno-technické vybavenie a propagácia odborného vzdelávania a prípravy.

Trenčiansky samosprávny kraj ako jediný spomedzi krajov spustil vo februári roku 2015 unikátny projekt Hrdina remesla na podporu odborného vzdelávania a zvyšovania záujmu žiakov základných škôl o odborné vzdelávanie. Projekt prepája modernou pútavou formou záujmy žiakov základných škôl s ponukami študijných a učebných odborov stredných odborných škôl a potrebami zamestnávateľov v kraji, je komunikačným kanálom medzi strednými školami, žiakmi ZŠ, ich rodičmi a zamestnávateľmi. V rámci projektu bola vytvorená stránka www.hrdinaremesla.sk, ktorá obsahuje informácie o možnostiach štúdia na stredných školách, potrebách trhu práce, o zamestnávateľoch v systéme duálneho vzdelávania, poskytuje priestor pre výchovných (kariérových) poradcov, pre zamestnávateľov, ktorí hľadajú spolupracujúcu školu, pre rodičov.

Obr. 1 – www.hrdinaremesla.sk

Obr. 2 - Informácia o výstave

V podpore odborného vzdelávania a motivácie žiakov „chopiť sa remesla“ kraj pokračoval aj formou podpory polytechnického vyučovania na základných školách. TSK zo svojho rozpočtu poskytol základným školám v kraji notebooky, programovateľné stavebnice a pracovné náradie, určené na rozvoj manuálnych zručností žiakov druhého stupňa základných škôl.

K propagácii odborného vzdelávania v kraji prispeli aj:

- stretnutia so zamestnávateľmi (získavanie zamestnávateľov pre vstup do SDV),
- dni otvorených dverí (dni otvorených dverí na školách, ako aj u zamestnávateľov pre žiakov ZŠ a ich rodičov),
- súťaže zručností pre žiakov ZŠ organizované strednými školami (stavbárske súťaže, súťaže v programovaní, baristické súťaže, ...).

K atraktívnym aktivitám na podporu odborného vzdelávania patrí výstava Stredoškólák – Hrdina remesla, ktorá už dvadsaťjeden rokov ponúka stredným odborným školám a firmám v regióne výbornú príležitosť prezentovať svoju činnosť žiakom základných škôl. Tí sa zas vďaka výstave majú možnosť dozvedieť dôležité informácie o možnostiach ich ďalšej vzdelávacej cesty. Okrem prezentácie stredných škôl je pre návštevníkov pripravený aj veľtrh pracovných príležitostí či bohatý sprievodný program plný kultúrnych vystúpení, odborných seminárov a súťaží. Výstava je zameraná na prezentáciu rôznych vzdelávacích oblastí, akými sú napríklad strojárstvo, elektrotechnika, energetika, stavebníctvo, chémia, odevníctvo, sklárstvo, umenie, ekonomika, poľnohospodárstvo, obchod a služby či iné odbory vyučované na stredných školách v Trenčianskom kraji. Na výstave sa spolu so strednými školami prezentujú aj zamestnávateľia poskytujúci žiakom škôl štúdium systémom duálneho vzdelávania. Počas výstavy je pre žiakov základných škôl pripravený sprievodný program zameraný na preverenie ich manuálnych zručností. Najšikovnejší z nich bývajú odmeňovaní zaujímavými cenami.

Ako novinku výstavy v posledných rokoch Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Trenčíne poskytuje služby tzv. mobilného kariérového centra, ktorého úlohou je ponúkať pomoc pri voľbe ďalšieho štúdia, povolania či zamestnania, možnosť vyskúšať si metodiky poznávania vlastných predpokladov (schopností, osobnostných vlastností, profesionálnych záujmov, hodnôt, motívov) a poskytnúť informačný servis o možnostiach štúdia na stredných školách v Trenčianskom kraji.

Vyššie uvedené aktivity prispeli k tomu, že sa TSK stal priekopníkom aj lídrom v zavádzaní systému duálneho vzdelávania (SDV) s najvyššími počtami žiakov zapojených v SDV.

3.6. **Ďalšie kroky a vízie vo vzdelávaní pre potreby trhu práce v TSK:**

- Získavať nových zamestnávateľov pre vstup do SDV.
- U zamestnávateľov zapojených v SDV rozšíriť už existujúce certifikácie o ďalšie učebné alebo študijné odbory požadované trhom práce.
- Komunikovať s malými a strednými podnikateľmi v záujme odbúravania bariér pre vstup do SDV.
- Pokračovať v projekte Hrdina remesla, aby bol trvalým komunikačným kanálom medzi SOŠ, žiakmi ZŠ, ich rodičmi a zamestnávateľmi.
- Úzko spolupracovať s Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie pri motivácii žiakov ZŠ k štúdiu na SOŠ.
- Spolupracovať s výchovnými poradcami ZŠ a SŠ pri motivácii žiakov ZŠ a ich rodičov k štúdiu na SOŠ a pri náboře žiakov zo ZŠ.
- Prezentovať ponuku učebných a študijných odborov zo strany všetkých zamestnávateľov v systéme duálneho vzdelávania.
- Vytvoriť Krajské centrum kariérového poradenstva, ktoré bude kontaktným miestom pre výchovných poradcov, zamestnávateľov, žiakov a ich rodičov.
- Skvalitňovať ponuku vzdelávania (prispôbovať odbory vzdelávania na SOŠ požiadavkám regionálnych zamestnávateľov, doplniť do siete SOŠ odbory, na ktoré odchádzajú žiaci z TSK do iných krajov).
- Modernizovať materiálno-technické vybavenie SOŠ (projekt IROP).

- Zvyšovať kvalitu a atraktivitu stredných škôl (projekt HOM Hodnotenie-odmeňovanie-motivácia).
- Spolupracovať s Metodicko-pedagogickým centrom pri vzdelávaní učiteľov SOŠ a majstrov OP.

4. KVALITA VZDELÁVANIA Z POHLADU POSKYTOVATEĽA OVP

Hodnotenie kvality OVP na školách a zavádzanie riadenia kvality v súlade s rámcom EQAVET je proces, ktorý je z personálneho hľadiska (potreba výchovy jednotlivcov k riadeniu kvality), z inštitucionálneho hľadiska (potreba identifikácie inštitúcie zodpovednej za monitorovanie a metodické vedenie), tak aj z finančného hľadiska (potreba zavedenia praktických nástrojov riadenia kvality) veľmi náročný. Z toho dôvodu je potrebné stanoviť realizovateľné postupy riadenia kvality ako aj určiť relevantné indikátory, a školám - poskytovateľom OVP je potrebné poskytnúť vhodnú a účinnú metodickú, personálnu, prípadne aj finančnú podporu. Školám väčšinou chýba teoretická a personálna výbava na sebahodnotenie. Ak chceme dosiahnuť objektívne a relevantné meranie kvality školy, musí toto meranie slúžiť priamo škole, nesmie byť namierené proti nej. Len takéto sebahodnotenie školy môže priniesť želané výsledky ako sú progres žiaka, seberealizácia učiteľa a spokojnosť zamestnávateľov – odberateľov žiakov. Zabezpečovanie kvality výchovy a vzdelávania sa na Slovensku uskutočňuje na viacerých úrovniach.

4.1. Externé hodnotenie škôl a školských zariadení

Externé hodnotenie škôl a školských zariadení v SR vykonáva Štátna školská inšpekcia (ďalej len „ŠŠI“), zriadená ako orgán štátnej správy podľa zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, na základe plánu inšpekčnej činnosti na príslušný školský rok. Výsledky inšpekčnej činnosti vykonanej v príslušnom školskom roku uverejňuje v podobe správy o stave a úrovni výchovy a vzdelávania. Správa sumarizuje výsledky inšpekcií s cieľom poskytnúť hodnotenie škôl a školských zariadení. Hodnotenie sa uskutočňuje na základe kritérií hodnotenia v troch oblastiach, ktoré ŠŠI vypracúva na každý školský rok pre jednotlivé typy škôl a publikuje na svojich internetových stránkach.

Školský rok 2019/2020		
Oblasť hodnotenia	Kritériá hodnotenia	Príklad indikátorov
Riadenie školy	– Školský vzdelávací program	V ŠkVP stanovené strategické ciele, zadaný profil absolventa smerujú k príprave žiakov na ďalšie vzdelávanie/lepšie uplatnenie na trhu práce
	– Pedagogické riadenie	Vedúci pedagogickí zamestnanci školy podporujú odborný rast pedagogických zamestnancov
	– Vnútroškolný systém kontroly a hodnotenia	Vedúci pedagogickí zamestnanci školy dôsledne postupujú pri kontrolnej činnosti v súlade s vypracovanými vnútornými systémami kontroly a hodnotenia žiakov, pedagogických zamestnancov.
	– Sebahodnotiace procesy školy	Väčšina pedagogických a odborných zamestnancov školy sa podieľa na systematických sebahodnotiacich procesoch, ktoré majú za cieľ zlepšiť kvalitu výchovy a vzdelávania v škole.
	– Klíma a kultúra školy	Škola zapája žiakov do školských a mimoškolských aktivít významne ovplyvňujúcich ich osobnostný rozvoj, sebapoznatie.
	– Služby školy	V škole je zabezpečený funkčný systém výchovného poradenstva a prevencie, psychologického a kariérového poradenstva
Podmienky výchovy a vzdelávania	– Personálne podmienky	Riaditeľ školy a ostatní vedúci pedagogickí zamestnanci spĺňajú kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie.
	– Priestorové podmienky	Škola má vytvorené bezbariérové prostredie.
	– Materiálno-technické podmienky	Škola je vybavená učebnicami/učebnými textami.
	– Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia	Školský poriadok upravuje základné pravidlá vnútorného režimu školy.
Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania	– Učenie sa žiaka	Rozvíjanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa
	– Vyučovanie učiteľom	Stanovil výchovno-vzdelávacie ciele vyučovania

„Externá evaluácia, ktorú vykonáva Štátna školská inšpekcia, sa zameriava na celkové fungovanie systému školy, pričom evalvačné ciele sú stanovené zvonku (štátne vzdelávacie programy, cieľové

požiadavky na maturitnú skúšku, systém právnych predpisov a pod.), hodnotiace kritériá a škály sú produktom hodnotiteľa“.⁵⁴

ŠŠI tiež vydáva odporúčania k autoevaluácii škôl, hodnotenie ktorej je súčasťou kritérií externého hodnotenia (viac v bode 5.2. Interné hodnotenie škôl a školských zariadení).

Nástrojmi na objektívne hodnotenie úrovne školy a hlavne žiaka sú aj externé merania na celoštátnej úrovni (Maturita – externé testy, pri prijímaní žiakov na strednú školu sa zohľadňujú aj testy T9), zistenia z medzinárodných prieskumov (PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS, a i.) a výsledky vedomostných olympiád a súťaží. Uvedené merania zabezpečuje Národný ústav certifikovaných meraní (ďalej len „NÚCEM“). V posledných rokoch NÚCEM poskytuje pri externých maturitných testoch školám aj ukazovateľ „*Pridaná hodnota vo vzdelávaní zo slovenského jazyka a literatúry (PHV-SJL)*“. Tento ukazovateľ predstavuje v súčasnosti jedinú relevantnú informáciu, ktorá nevypovedá iba o výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiakov stredných škôl, ale zohľadňuje aj úroveň, ktorú mali žiaci na vstupe, čiže porovnáva výsledky žiaka v Testovaní 9 a jeho výsledok v externej časti maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry (EČ MS zo SJL). Údaje o pridanej hodnote vo vzdelávaní sú cennými štatistickými výstupmi pre školu, pretože prezentujú informácie, ako sa žiaci školy dokázali posunúť oproti ich počiatočnej úrovni.

4.2. Interné hodnotenie škôl a školských zariadení

Na úrovni školy a školského zariadenia zodpovedá za zabezpečovanie a hodnotenie kvality riaditeľ. Medzi povinnosti riaditeľa od roku 2006 patrí aj každoročné vypracovanie Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy alebo školského zariadenia. Riaditeľ školy zároveň zodpovedá aj za hodnotenie svojich zamestnancov a kvalitu pedagogickej činnosti učiteľov, pričom od roku 2009 má povinnosť hodnotenia pedagogických zamestnancov jedenkrát ročne na konci školského roka. Podľa par. 70 ods. 6 zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch⁵⁵ je hodnotenie podkladom na:

- a) a) odporúčanie uvádzajúceho pedagogického zamestnanca alebo odporúčanie uvádzajúceho odborného zamestnanca na ukončenie adaptačného vzdelávania,
- b) b) vypracovanie plánu profesijného rozvoja a ročného plánu vzdelávania,
- c) c) odmeňovanie.

Hodnotenie žiakov sa v súlade s Klasifikačným poriadkom v rámci vzdelávania vykonáva priebežne podľa úrovne dosiahnutých výsledkov slovným hodnotením, klasifikáciou alebo kombináciou klasifikácie a slovného hodnotenia. Najčastejšie sa používa hodnotenie od 1 (výborný) po 5 (nedostatočný).

⁵⁴ Autoevaluácia školy očami Štátnej školskej inšpekcie. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/Autoevaluacia_skoly.pdf

⁵⁵ ZÁKON č.138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/20191015>

Jednou z predpísaných a dominantných foriem sebahodnotenia školy je Správa o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach. Je povinná od roku 2004, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov⁵⁶. Jej náplň s účinnosťou od 1. februára 2006 určuje vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 9/2005 Z. z. o štruktúre a obsahu správ o výchovno-vzdelávacej činnosti⁵⁷, jej výsledkoch a podmienkach škôl a školských zariadení (ďalej len „Vyhláška“), ktorou je stanovená štruktúra a obsah Správy.

„Autoevalvácia, ktorú vykonávajú zamestnanci školy, je systematickým hodnotením dosiahnutých cieľov podľa vopred stanovených kritérií. Jej úlohou nie je dospieť k záveru, v ktorých oblastiach škola funguje dobre a v ktorých nie, ... ale je predovšetkým východiskom pre modifikáciu procesov tak, aby sa škola zlepšovala“⁵⁸.

V súlade s uvedenou vyhláškou správa na stredných odborných školách obsahuje:

- základné identifikačné údaje o škole (názov školy, adresu školy, telefónne a faxové čísla školy, internetovú a elektronickú adresu školy, údaje o zriaďovateli školy, mená vedúcich zamestnancov školy s určením ich funkcie, údaje o rade školy a iných poradných orgánoch školy),
- údaje o počte žiakov školy vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, údaje o počte prijatých žiakov do prvého ročníka strednej školy; údaje o počtoch a úspešnosti uchádzačov na prijatie,
- údaje o výsledkoch hodnotenia a klasifikácie žiakov podľa poskytovaného stupňa vzdelania,
- zoznam študijných odborov a učebných odborov a ich zameraní, v ktorých škola zabezpečuje výchovu a vzdelávanie, zoznam uplatňovaných učebných plánov,
- údaje o počte zamestnancov a plnení kvalifikačného predpokladu pedagogických zamestnancov školy,
- údaje o ďalšom vzdelávaní pedagogických zamestnancov školy,
- údaje o aktivitách a prezentácii školy na verejnosti,
- údaje o projektoch, do ktorých je škola zapojená,
- údaje o výsledkoch inšpekčnej činnosti vykonanej Štátnou školskou inšpekciou v škole,
- údaje o priestorových a materiálno-technických podmienkach školy,
- údaje o finančnom a hmotnom zabezpečení výchovno-vzdelávacej činnosti školy.

Dôležitou súčasťou správy je časť venovaná cieľu, ktorý si škola určila v koncepčnom zámere rozvoja školy na príslušný školský rok a vyhodnotenie jeho plnenia, ako aj SWOT analýza školy (oblasti, v ktorých škola dosahuje dobré výsledky a oblasti, v ktorých sú nedostatky a treba úroveň výchovy a vzdelávania zlepšiť vrátane návrhov opatrení). Na odborných školách je veľký dôraz kladený aj na

⁵⁶ ZÁKON 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/596/20200101>

⁵⁷ Vyhláška č. 9/2006 Z. z. o štruktúre a obsahu správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach škôl a školských zariadení. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/9/20060201>

⁵⁸ Autoevalvácia školy očami Štátnej školskej inšpekcie. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/Autoevalvacia_skoly.pdf

výsledky úspešnosti školy pri príprave na výkon povolania a uplatnenie žiakov na pracovnom trhu alebo ich úspešnosť prijímania na ďalšie štúdium. Nepovinnou, ale odporúčanou súčasťou správy, môžu byť aj ďalšie informácie o psychohygienických podmienkach výchovy a vzdelávania v škole, voľnočasových aktivitách školy, spolupráci školy s rodičmi, o poskytovaní služieb deťom, žiakom a rodičom, vzájomných vzťahoch medzi školou a žiakmi, rodičmi a ďalšími fyzickými osobami a právnickými osobami, ktoré sa na výchove a vzdelávaní v školách podieľajú ako aj o spolupráci s podnikmi a vysokými školami.

Správu za predchádzajúci školský rok vypracuje vedenie školy v spolupráci so zamestnancami školy a predkladá ju riaditeľ školy po jej prerokovaní v pedagogickej rade príslušnému orgánu školskej samosprávy - Rade školy a na schválenie zriaďovateľovi. Prílohou správy je aj vyjadrenie príslušného orgánu školskej samosprávy k predkladanej správe. Po vyjadrení zriaďovateľa ju riaditeľ školy zverejní v škole na obvyklom mieste a na internetovej stránke školy. Jej zverejnenie poskytuje verejnosti možnosť na jednom mieste získať všetky podstatné informácie o škole.

Vypracovanie správy, jej prerokovanie a schválenie Pedagogickou radou ako aj Radou školy je v podstate výborným nástrojom pre sebahodnotenie kvality vzdelávania. Povinné zverejňovanie tejto správy však môže viesť k snahe vyzdvihovať pozitíva a zmiernovať negatíva.

V rokoch 2009 – 2013 realizovala Štátna školská inšpekcia projekt podporený Európskym sociálnym fondom „Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy“ s cieľom „*pripraviť odborných zamestnancov ŠŠI na nové metódy a formy práce pri externom hodnotení škôl a zároveň vytvoriť v spolupráci s odborníkmi z oblasti pedagogiky nástroje interného sebahodnotenia škôl*“⁵⁹. V rámci projektu bola vypracovaná sada materiálov, ktorá uvádza spôsoby, metódy a formy sebahodnotenia a ponúka inštrukcie, návody a nástroje na jeho realizáciu:

- Model sebahodnotenia,
- Manuál sebahodnotenia,
- Dodatok (kritéria kvality a nástroje sebahodnotenia).

Manuál sebahodnotenia radí školám dodržiavať 10 zásad („desatoro“) pri organizovaní sebahodnotenia vlastnej inštitúcie, ktoré obsahujú:

1. Dôkladné oboznámenie sa s nástrojmi používanými pri sebahodnotení celou inštitúciou.
2. Výber vhodných členov do sebahodnotiaceho tímu na základe dobrovoľnosti.
3. Vedenie sebahodnotiaceho tímu zveriť osobe s prirodzenou autoritou, schopnej viesť tím a rozdeľovať úlohy a motivovať ostatných členov.
4. Podporovať preskúmanie a diskusiu o dostupných nástrojoch v sebahodnotiacom tíme.
5. Pozitívne motivovať tvorcov sebahodnotiacej správy (napr. hodnotením zamestnancov, odmeňovaním a pod.)
6. Vymedziť dostatočný časový priestor na diskusie sebahodnotiaceho tímu.

⁵⁹ Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.ssiba.sk/default.aspx?text=g&id=25&lang=sk>

7. Pripraviť sa na krízy, nehody, hádky, ale veriť v úspech.
8. Zabezpečiť nezávislosť sebahodnotiaceho tímu bez hrozby sankcií v prípade odhalenia nedostatkov.
9. Umožniť dialóg sebahodnotiaceho tímu a otvorenú a priateľskú atmosféru.
10. Vytvoriť prostredie umožňujúce vyjadriť vlastné názory (aj kritické), pripomienky, získavať odpovede na otázky a pod.

Alternatívou, ktorá odbúrava vyššie uvedený nedostatok správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, je metodika *peer review*. Metóda *peer review* – externé vzájomné hodnotenie škôl/poskytovateľov OVP podobnými a rovnocennými subjektmi - je mimoriadne vhodným nástrojom zabezpečovania kvality a rozvoja vzdelávania v OVP. Zatiaľ je používaná len zriedkavo, môže však stavať na skúsenostiach iných európskych krajín. V niektorých krajinách je systém zavedený na národnej alebo regionálnej úrovni. Významnú metodickú pomoc pri využívaní tohto spôsobu hodnotenia poskytuje vzdelávacím inštitúciám *Štátny inštitút odborného vzdelávania*. Vyššie spomínaná metodika je v súčasnosti veľmi dobre rozpracovaná, sebahodnotiaca ako aj hodnotiaca správa je štruktúrovaná a veľmi dobre aplikovateľná. Hodnotený subjekt môže, ale nemusí, zverejniť informácie a závery z hodnotenia. Hodnotiteľ je povinný zachovať mlčanlivosť, pričom sankcie neexistujú. Tieto fakty odbúravajú obavy z hodnotenia, proces hodnotenia je otvorenejší a nestresujúci. Výhodou tejto metodiky je aj jej nízka finančná náročnosť, keďže školy môžu metodiku a s ňou súvisiace materiály používať bezplatne.

Jednou z tradičných metód hodnotenia a zvyšovania kvality vzdelávania, ktorá v podstate funguje na každej škole, je systém vnútorného riadenia školy prostredníctvom metodických združení a predmetových komisií (ďalej len „PK“), ktoré tvoria základnú zložku metodicko-riadiacej práce školy. PK je oporou vedenia školy pri realizácii školskej politiky v podmienkach príslušnej školy. Je to pracovná skupina učiteľov, ktorí vyučujú ten istý predmet alebo príbuzné predmety na tej istej škole. PK má svojho predsedu, obvykle je to učiteľ považovaný za odborníka vo svojom predmete, človeka zodpovedného, tvorivého, energického, vytrvalého, dôsledného. Menuje ho riaditeľ školy. PK má niekoľko základných funkcií:

- metodická: úlohou PK je sledovať metodické pokyny MŠVVaŠ SR, pedagogicko-organizačné pokyny pre školy a školské zariadenia pre daný školský rok a tieto premietnuť do plánov práce PK a dodržiavať ich vo svojej činnosti. PK sa podieľa na spracovaní tematických plánov, ktoré si individuálne pripravuje každý učiteľ pre danú triedu na daný školský rok;
- kontrolná: v rámci ktorej ide o kontrolu výchovno-vzdelávacej práce v jednotlivých ročníkoch či predmetoch, kontrola plnenia učebných osnov, tematických plánov, diagnostikovanie úrovne vedomostí žiakov formou testov, previerok;
- organizačno-materiálna: sleduje sa úroveň materiálno-technického vybavenia a ich využívania, PK spolu s metodickým združením sú spoluorganizátormi školských exkurzií a výletov, organizujú predmetové súťaže a olympiády a pod.;
- usmerňovacia: prejavuje sa pri realizácii nástupnej praxe začínajúcich učiteľov.

Hlavné úlohy PK spočívajú v uplatňovaní pedagogicko-organizačných pokynov MŠVVaŠ SR a usmerňovaní výchovno-vzdelávacích aktivít, zabezpečujú ich rozpracovanie do konkrétnych úloh. Sú základnou jednotkou pri plnení úloh z *Plánu rozvoja školy* na školský rok. Zároveň zabezpečujú, kontrolujú a vyhodnocujú dodržiavanie a uplatňovanie vzdelávacích štandardov a zabezpečujú kontrolu vypracovania časovo-tematických plánov z jednotlivých predmetov. Predmetové komisie sa podieľajú

na uplatňovaní prierezových tém *školského vzdelávacieho programu*. Práca PK je v podstate zameraná na hodnotenie kvality vzdelávania a prijímania opatrení na zvyšovanie jeho kvality, a v súlade s princípmi EQAVET využíva 4 cykly - plánovanie/ implementácia/ hodnotenie/ preskúmanie.

5. KLÚČOVÉ ZISTENIA

Novela zákona o OVP z roku 2017 umožnila zamestnávateľom ľahší vstup do systému duálneho vzdelávania, ale taktiež zaviedla určovanie plánov výkonov stredných škôl v súlade s potrebami trhu práce, ktorého cieľom je prispieť k relevantnosti a efektívnosti počiatočného OVP. Zabezpečuje sa taktiež podpora personálnych kapacít zamestnávateľov v podobe zavedenia inštitútu hlavného inštruktora ako aj vytvorenie podmienok pre vznik podnikových škôl. V neposlednom rade sa novela zákona o OVP prostredníctvom nepriamej novelizácie školského zákona orientuje na podporu kariérového poradenstva.

V rokoch 2016 – 2020 národný projekt Duál II zaviedol nové nástroje na zvýšenie kvality a efektivity OVP na Slovensku. Medzi najvýznamnejšie výstupy patrí model a metodika zamestnávateľského centra, vzdelávanie inštruktorov, ale aj vytvorenie Dual Pointov a Centier orientácie. Z vyššie uvedeného vyplýva, že Slovenská republika sa v rámci zvyšovania kvality a atraktivity OVP zameriava najmä na zavádzanie nástrojov duálneho vzdelávania. Dôraz je kladený aj na zvyšovanie odbornosti inštruktorov a hlavných inštruktorov, ktorá je jedným z nosných pilierov kvalitného OVP.

K relevantnosti učebných odborov a študijných odborov k potrebám trhu práce okrem určovania plánov výkonov stredných škôl napomáha aj experimentálne overovanie odborov vzdelávania, pri ktorom má zamestnávateľ a príslušné zamestnávateľské a stavovské organizácie možnosť prostredníctvom zriaďovateľov stredných škôl zavádzať nové učebné a študijné odbory.

V rámci počiatočného OVP sa tiež realizujú mechanizmy na inklúziu žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia, a diagnostikovania a rediagnostikovania detí a žiakov s cieľom predchádzať neodôvodnenému odkladu začiatku plnenia povinnej školskej dochádzky, školskej neúspešnosti detí a ich zaradovania do špeciálnych tried a škôl.

Slovenská republika naplnila Odporúčania Európskeho parlamentu a Rady z 23. apríla 2008 o vytvorení Európskeho kvalifikačného rámca (EKR) pre celoživotné vzdelávanie vytvorením a prijatím Slovenského kvalifikačného rámca a Národnej sústavy kvalifikácií SR v decembri 2017, ktoré sú nástrojmi transparentnosti vedomostí, zručností a kompetencií, a uľahčujú vnútroštátnu aj medzištátnu pracovnú mobilitu ako i lepšiu prechodnosť odborov vzdelávania. Základy SKKR sú postavené na vzdelávacích výstupoch, čo je predpoklad pre zavedenie systému OVP založeného na moduloch.

Systém ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku tiež aplikuje niekoľko nástrojov na zabezpečovanie kvality. Patrí medzi nich už spomínaný SKKR a NSK, zabezpečovanie aktuálnosti vzdelávacieho obsahu, kvalita lektorského zabezpečenia a úroveň organizačného a materiálne-technického zabezpečenia vzdelávania.

Pri zabezpečovaní a rozvíjaní kvality OVP má osobitné postavenie zriaďovateľ, ktorým je pri štátnych školách samosprávny kraj. Zriaďovateľ určuje najvyšší počet žiakov prvého ročníka SOŠ v dennej forme štúdia, čím zabezpečuje relevantnosť OVP vo vzťahu k trhu práce. Povinnosťou samosprávneho kraja je prerokovať s riaditeľmi škôl koncepciu rozvoja škôl a tiež správu o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach škôl, ktorú svojmu zriaďovateľovi predkladá každoročne škola. Práve správa o výchovno-vzdelávacej činnosti má plniť úlohu kontrolného a hodnotiaceho nástroja, ktorý

kontroluje napĺňanie indikátorov kvality. V kombinácii s externým hodnotením môžu vytvárať efektívny systém na hodnotenie a zabezpečovanie kvality poskytovaného OVP, ktorý by zároveň mohol poskytovať odporúčania na ďalší rozvoj.

Okrem toho zriaďovateľ prispieva k zabezpečovaniu kvality OVP spoluprácou s riaditeľmi jednotlivých stredných škôl pri zabezpečovaní pedagogicko-organizačnej, materiálnej a finančnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu. Zriaďovateľ taktiež môže podnecovať rozvoj kvality OVP aplikovaním rôznych finančných motivačných mechanizmov či usporadúvaním súťaží a výstav. Zriaďovateľ tiež môže rozvíjať spoluprácu medzi zainteresovanými stranami v regióne – zástupcami zamestnávateľov, zamestnávateľských a stavovských organizácií a stredných odborných škôl, a tým podporovať SDV v regióne. Organizáciou, ktorá združuje rôznych aktérov v rámci OVP na regionálnej úrovni je Krajská rada, ktorá plní úlohy spojené so zosúladovaným OVP s potrebami trhu práce. Samosprávny kraj taktiež môže zvyšovať dostupnosť kariérového poradenstva a spolupracovať s výchovnými poradcami pri motivácii žiakov ZŠ a ich rodičov k štúdiu na SOŠ.

Systémová úroveň a zriaďovateľ svojimi rozhodnutiami ovplyvňujú poskytovateľa OVP, ktorý je v konečnom dôsledkom kľúčovým aktérom systému OVP a jeho kvality. Zavádzanie systému monitorovania a zvyšovania kvality školy je náročný proces. Systém by mal zabezpečovať škole rozvoj, slúžiť ako nástroj zvyšovania kvality poskytovaného OVP a vytvárať prostredie priateľské pre všetky zúčastnené strany – vedenie, učiteľa aj žiaka, prípadne zamestnávateľa. Pre optimálne výsledky je vhodné systém kvality školy postaviť na zbere a vyhodnocovaní kvalitatívnych aj kvantitatívnych dát, a kombinovať interné a externé hodnotenie, ktoré sa opakuje v pravidelných na seba nadväzujúcich cykloch. Transparentnosť a prístupnosť výsledkov hodnotení by mohla byť nápomocným prostriedkom pri výbere SOŠ detí a rodičov a nepriamo by zapríčinila tlak na rozvoj kvality škôl.

Systém OVP na Slovensku aplikuje množstvo mechanizmov a nástrojov na zabezpečovanie a rozvoj kvality OVP, ako na systémovej aj na úrovni poskytovateľa. Spolupráca a dialóg všetkých zainteresovaných strán je pre zabezpečenie kvality, atraktivity a relevantnosti OVP kľúčovou premennou. Formálne, počiatočné OVP stále plní primárnu úlohu v zabezpečovaní relevantnej a kvalitnej pracovnej sily pre potreby trhu práce, avšak jeho rigidita a rýchle zmeny na trhu práce zvyšujú význam ďalšieho OVP. Jeho význam rastie pre jeho flexibilitu a neformálnosť. Významným je aj kariérové poradenstvo od útleho veku, najmä pre žiakov ZŠ ale aj pre žiakov SŠ. Pre zabezpečovanie a rozvoj kvality OVP na SOŠ, ako už bolo spomenuté vyššie, je vhodné kombinovať externé a interné hodnotiace mechanizmy, ktoré sa dopĺňajú a poskytujú škole odporúčania. Pre zabezpečenie neustále sa rozvíjajúcej kvality školy je potrebné proces hodnotenia a implementácie odporúčaní neustále opakovať, tak ako to určuje aj cyklus kvality EQAVET.

Referencie

- Allulli Giorgio. Study on Peer Review and the work of the EQAVET Network. 2019. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/Equavet2017/media/StudyPeerReview/FINAL-Study-on-Peer-Review-and-the-work-of-the-EQAVET-Network-Nov2019.pdf?ext=.pdf>
- Autoevalvácia školy očami Štátnej školskej inšpekcie. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/Autoevalvacia_skoly.pdf
- Bordeaux Communiqué. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/What-We-Do/European-Policy/Bordeaux-Communique>
- Copenhagen Process. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/What-We-Do/European-Policy/Copenhagen-Process>
- Council recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ceead970-518f-11e7-a5ca-01aa75ed71a1/language-en>
- Čo je peer review. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <http://okvalite.sk/co-je-to-peer-review/>
- EQAVET+ approach - Complementing EQAVET. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/EU-Quality-Assurance/For-VET-System/Equavetplus/EQAVET-Approach>
- Etický kódex pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/15445.pdf>
- Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.ssiba.sk/default.aspx?text=g&id=25&lang=sk>
- Gállová Ľubica, Junášková Alexandra, Pathóová Ildikó. Prirad'ovacia správa slovenského kvalifikačného rámca k európskemu kvalifikačnému rámcu 2017. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/15013.pdf>
- Glossary of key terms, CEDEFOP. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory/european-inventory-glossary>
- Glossary, EQAVET. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/EU-Quality-Assurance/Glossary>
- Gutknecht-Gmeiner Maria. Európska príručka vzájomného hodnotenia kvality (peer review) v odbornom vzdelávaní a príprave. 2017. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <http://okvalite.sk/wp-content/uploads/2019/05/European-Peer-Review-Methodology-SK-final.pdf>
- Helsinki Communiqué. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/What-We-Do/European-Policy/Helsinki-Communique>

- Odporúčanie európskeho parlamentu a rady z 18. júna 2009 o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009H0708(01)&from=EN)
- Odporúčanie rady týkajúce sa európskeho rámca pre kvalitnú a účinnú učňovskú prípravu. 2017. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0563&from=EN>
- Odporúčanie rady z 20. novembra 2017 týkajúce sa sledovania uplatnenia absolventov. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H1209\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H1209(01)&from=EN)
- Odporúčanie Rady z 22. mája 2017 týkajúce sa európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie, ktorým sa zrušuje odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 23. apríla 2008 o vytvorení európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32017H0615(01))
- Oznámenie komisie európskemu parlamentu, rade, európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov nový program v oblasti zručností pre európu. [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52016DC0381>
- Prehľad kvalifikácií v SKKR. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/prehľad-kvalifikacii-v-skkkr/>
- Recommendation of the european parliament and of the council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET). [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:EN:PDF>
- Regionálne školstvo. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/skolstvo/regionalne-skolstvo.html?page_id=10267
- Spolupráca EÚ vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020). [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ef0016&from=EN>
- Správa o zavádzaní kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v nadväznosti na odporúčanie Európskeho referenčného rámca pre zabezpečovanie kvality v oblasti odborného vzdelávania a prípravy EQAVET. MŠVVŠ SR. 2015. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/sprava-o-zavadzani-kvality-v-odbornom-vzdelavani-a-priprave-v-nadvaznosti-na-odporucanie-europskeho-referencneho-ramca-pre-zabezpecovanie-kvality-v-oblasti-odborneho-vzdelavania-a-pripravy-eqavet/>
- Srinivasan Ashwin, Kurey Bryan. Creating a Culture of Quality. Harward Business Review. 2014. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://hbr.org/2014/04/creating-a-culture-of-quality>
- Stanovisko: Budúcnosť odborného vzdelávania a prípravy po roku 2020. ACVT. 2018. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/buducnost_odborneho_vzdelavania.pdf

- The Copenhagen Process – the European Vocational Education and Training policy – Frequently Asked Questions (FAQ). 2004. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_04_293
- Trhlíková, J. Prechod absolventov stredných škôl na trh práce, I. etapa – prieskum 2015; Porovnanie vybraných skupín učebných a maturitných odborov. Praha 2016
- Vyhláška č. 9/2006 Z. z. o štruktúre a obsahu správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach škôl a školských zariadení. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/9/20060201>
- Vyhláška č. 97/2010 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2010-97>
- Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 292/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/292/20191001>
- Výsledky dotazníka: Ako ďalej s OVP na Slovensku? (2019). [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <http://okvalite.sk/vysledky-dotazniku-ako-dalej-s-ovp-na-slovensku-2019/>
- Working group on Complementing EQAVET - Developing Guidelines for EQAVET+. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.eqavet.eu/Equavet2017/media/Documents/Participants-list-WG-on-Developing-Guidelines-for-EQAVET.pdf>
- What is vocational education and training?. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-vocational-education-and-training-vet_en
- Zákon 569/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/596/20200101>
- Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2009-568>
- Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.epi.sk/zz/2001-575>
- Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-575>
- Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/20191015>

